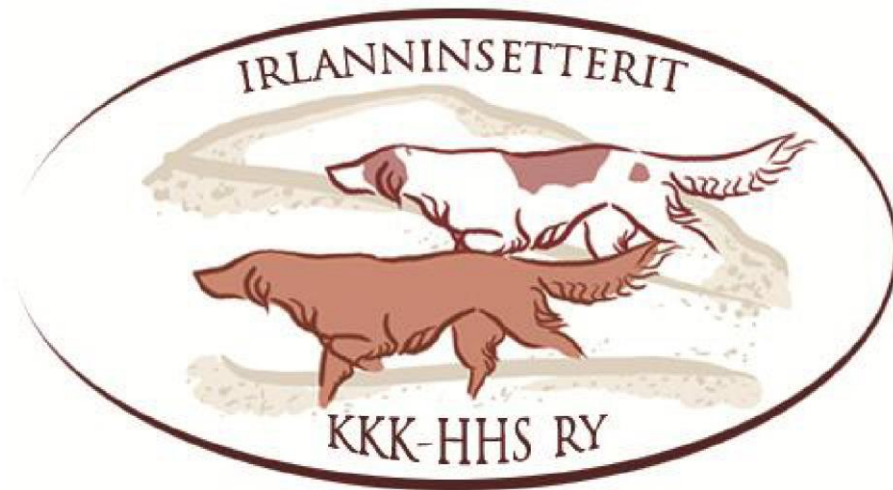

KKK-HHS RY / IRLANNINSETTERIJAOS

Punavalkoinen Irlanninsetteri

Jalostuksen tavoiteohjelma 2026–2030

Hyväksytty rotujärjestön yleiskokouksessa x..x.2025

SKL:n jalostustieteellinen toimikunta hyväksynyt x.x..2025

SISÄLLYSLUETTELO

1. YHTEENVETO	2
2. RODUN TAUSTA	3
3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA	6
4. RODUN NYKYTILANNE	7
4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja	7
4.2. Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet	18
4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun tarkoituksesta	18
4.2.2 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa	18
4.2.3 Käyttö- ja koeominaisuudet	19
4.2.4 Kotikäyttäytyminen ja lisääntyminen	24
4.2.5 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohtista sekä niiden korjaamisesta	26
4.3. Terveys ja lisääntyminen	27
4.3.1 PEVISA-ohjelma	27
4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet	27
4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt	36
4.3.4 Lisääntyminen	37
4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet	38
4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä hyvinvointi- ja terveysongelmista	39
4.4. Ulkomuoto	40
4.4.1. Rotumääritelmä	42
5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA	45
6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS	47
6.1 Jalostuksen tavoitteet	47
6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille	49
6.3 Rotujärjestön toimenpiteet	49
6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin	51
6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta	52
7. LÄHTEET	53
8. LIITTEET	53

1. YHTEENVETO

Tämä on järjestyksessään kolmas Punavalkoisille Irlanninsettereille Kennelliiton ohjeen mukaan kirjoitettu jalostuksen tavoiteohjelma JTO. Nyt, kolmannen JTO-kauden käynnistyessä, voidaan arvioida, minkälaista kehitystä rodun tilanteessa on tapahtunut kahden aiemman JTO-kauden aikana.

Punavalkoinen irlanninsetteri on seisovaksi kanakoiraksi jalostettu rotu ja metsästyskäytön tulisi olla pääasiallinen rodun käyttötarkoitus. Rodunomaisissa kokeissa punavalkoisia on käytetty harvakseltaan ja palkitsemiset ovat jääneet muutaman koiran varaan. Kasvattajakyselyiden perusteella rodun sisällä kuitenkin on koiria, joiden kanssa aktiivisesti metsästetään. Rotujärjestö pyrkiikin tulevaisuudessa aktivoimaan jäseniään käyttämään koiriaan rodunomaisessa kokeessa.

Punavalkoisen irlanninsetterin geenipohja on sekä Suomessa että maailmalla hyvin suppea ja geenipohjan laajentaminen onkin yksi jalostuksen keskeisimmistä tavoitteista. Toistaiseksi punavalkoisen irlanninsetterin rotukirjat ovat kuitenkin auki ja risteytykset punaisen irlanninsetterin kanssa ovat mahdollisia. Rotujärjestö toivookin jäseniensä harkitsevan myös tätä vaihtoehtoa. Suomalaisessa populaatiossa on muutamia koiria käytetty paljon suhteessa rekisteröinteihin. Tuontikoirat ovat siten jatkossakin elintärkeitä suomalaisen populaation kehittymiselle.

Vaikka rodussa sinällään esiintyvien sairauksien lista on samankaltainen kuin punaisella 'serkullaan', useimmat sairaudet ovat esiintyneet harvoina yksittäistapauksina. Rodun lisääntymisominaisuudet ovat hyvät. Rodun terveystilannetta voidaan pitää kohtuullisen hyvänä.

Ulkomuodon osalta alkuperäisen, toimintakykyisen rotutyypin vaaliminen on keskeistä jatkossakin. Jalostuskatselmuksen kehittyminen tulevaisuudessa palvelee rotutyypin vaalimista.

2. RODUN TAUSTA

Settereiden historiaa voidaan jäljittää muutamien vuosisatojen päähän ja rotu tunnettiin Brittein saarilla kauan ennen pointteria, mutta ne tunnettiin spanieleina. Melko varmasti näistä erityyppisistä spanieleista kehittyi monia erilaisia settereitä. Dr. Caius kirjoitti 1570: "Ihmiset kutsuvat näitä koiria spanieleiksi ja väriltään ne ovat enimmäkseen valkeita, mutta jos niillä on läikkiä, ne ovat yleisesti punaisia." Yleisesti voitaneen olettaa, että alkuperäiset setterit olivat valkoisia punaisin merkein.

Punavalkoinen setteri ei ole uusi eikä uudelleen herätetty rotu, vaan sen historia ulottuu 1750-luvulle, jolloin se oli suosittu ja yleinen koira, yleisempi kuin punainen irlanninsetteri. Alkuperäinen punavalkea väritys tuohon aikaan vaihteli, jotkut olivat punaisempia ja jotkut valkeampia, mutta värit olivat puhtaita. Sinällään ne eivät olleet erillisiä rotuja vaan sekoittuivat koko ajan. Vielä nykyäänkin punaisista koirista syntyy ajoittain punavalkeita pentuja ja onhan käyttölinjan irlanninsetterillä lähes kaikkialla maailmassa valkoisia merkkejä rinnassa, otsassa ja jaloissa.

Historiallisesti punavalkeita ei ole jalostettu punavalkeina tai punaisia punaisina, vaan jalostustyön tavoitteet olivat käyttöominaisuuksissa, ei puhtaissa väreissä. Noihin aikoihin liikkuminen oli huomattavasti vaivalloisempaa ja kasvattajat käyttivät parasta saatavilla olevaa koiraa väristä välittämättä. Koirien jalostus tapahtui yleensä kartanoiden suurissa kenneleissä eristyneesti ja linjan ulkopuolista verta oli harvoin saatavilla. Itse asiassa punavalkeat ja punaiset olivat Irlannissa sama rotu 1800-luvun loppuun asti.

Hyviä koiria pidettiin suuressa arvossa 1800-luvulla ja sitä kuvaa Colonel Millnerin lause hänen kirjassaan *The Irish Setter*: Setterin keskihinta vuonna 1820 oli 15–20 guineaa, kun viikon keskipalkka oli yksi shillinki. Koira siis maksoi tuolloin 300 kertaa viikon palkan.

Punavalkoisen uudelleentuleminen

Punavalkean irlanninsetterin uusi aamu alkoi ensimmäisen maailmansodan jälkeen ensisijaisesti kirkkoisä Nobel Houstonin toimesta. Palatessaan sodasta hän huomasi, että miltei kaikki hyvät koirat olivat hävinneet. Houston päätti ystävänsä Dr. Elliotin kanssa etsiä sopivia koiria jalostukseen. He kuulivat, että Monaghanin kreivikunnassa oli vielä punavalkoisia koiria jäljellä ja sieltä, eräältä riistanvartijalta, he löysivät nartun nimeltä Gyp (myöhemmin Eldron Gyp), joka oli pahoin värvirheellinen, mutta syntynyt Cavanin kreivikunnassa punavalkoisen uroksen ja punaisen nartun jälkeläisenä. Koira astutettiin Mr. Evattin uroksella ja myöhemmin Rossmoren koirien jälkeläisen Glen of Rossmoren kanssa. Jatkossa näistä jälkeläisistä muotoutui punavalkoisten irlanninsettereiden kanta, joka tunnetaan nykyään lähinnä Ms Cuddun Knockalla - kennelin ansiosta.

Vuonna 1944 perustettiin Irlannin punavalkoisten yhdistys, joka muotoili kasvatustyön tavoitteet ja rodun arvostelun seuraavasti:

1. Parantaa rodun käyttöominaisuuksia kaikin mahdollisin tavoin.
2. Jalostaa rotua ensisijaisesti sen käyttöominaisuudet silmällä pitäen.
3. Varmistaa että näyttelyssä koirat arvostellaan käyttökoirina.

1960-luvulla tilanne oli jälleen riistäytynyt käsistä. Cuddyt kasvattivat punavalkoisia enää hyvin pienessä mittakaavassa ja järkytykseksi osoittautui, että todellisia rodun edustajia oli jäljellä vain kourallinen.

Cuddyt päättivät yrittää vielä kerran. Tehtävästä koitui entistäkin vaikeampi, sillä hyvin harvoja koiria oli rekisteröity ja kanta tosiaan tarkoitti alle kahtakymmentä yksilöä. Mrs. Cuddy teki esityksen Irlannin Kennelklubille, jonka seurauksena aloitettiin ohjelma, jossa punavalkoisia risteytettiin punaisiin geneettisen pohjan laajentamiseksi. Myös punaisista vanhemmista syntyneitä punavalkoisia hyödynnettiin tiukkojen sääntöjen antamissa puitteissa. Oli onnellinen yhteensattuma, että Maureen Cuddy oli hyvissä väleissä Herra John Nashin kanssa, joka oli tunnettu kokeissa menestyneistä punaisista settereistään. Nashin pentueissa oli usein syntynyt punavalkoisia pentuja, joten koirat kantoivat punavalkoista tekijää vahvasti perimässään. Eräskin sattumalta Nashville joutunut koira, Waydown Sandy, oli osittain Cuddujen Knockalla -linjoista ja toisaalta siinä oli aivan uutta punaista verta. Moanruad-kennelin koiria risteytettiin menestyksekkäästi jäljellä olleisiin punavalkoisiin.

Vuonna 1981 perustettiin komitea, jonka oli määrä tarkastaa kaikki syntyneet pennut. Kasvattajat eivät olleet kovin ilahuneita kuljettamaan pentuja ympäri maata komitean tarkistettaviksi. Onneksi ei aikaakaan, kun pentueet olivat tasoittuneet tyypiltään siinä määrin, että komitea saattoi vetäytyä syrjään.

Vihdoinkin vuonna 1978 Irlannin Kennelklubi (IKC) hyväksyi punavalkoisen omana rotunaan. IKC antoi rotuyhdistyksille Iris Red & White Setter Field & Show Society ja The Red Setter Clubille tehtäväksi laatia rotumääritelmä punavalkoiselle. Lopullinen rotumääritelmä sinetöitiin vuonna 1984. Merkittäviä eroja siinä ei ollut Mrs Cuddyn versioon vuodelta 1944.

Punavalkoisen rotumääritelmässä painotetaan asiaankuuluvasti, että punavalkoinen on ja tulee pysyä KÄYTTÖKOIRANA.

Kasvattajat, jotka ovat merkittävästi vaikuttaneet punavalkoisten irlanninsettereiden uuteen tulemiseen:

Dermot Mooney (Winnowing)

Hänen ensimmäinen punavalkea setterinsä oli narttu nimeltä Charleville Beaty. Narttu astuttiin punaisella uroksella nimeltä Kilshanning Ranger ja tuloksena saatiin narttu

nimeltä Tristar, joka puolestaan astutettiin Pat Keenanin Glenkeen Sandyllä, joka oli punainen koira suurilla valkoisilla laikuilla. Tästä yhdistelmästä jäi narttu nimeltä Winnowing Breeze, joka otettiin mukaan viralliseen palautusohjelmaan ja astutettiin Moanruad Brendanilla, punaisella irlanninsetterillä, joka on todennäköisesti vaikuttanut eniten nykyiseen irlanninsetterikantaan. Tuloksena oli viisi punavalkoista pentua.

John Kerr

John Kerr on kasvattanut punavalkoisia irlanninsettereitä yli 30 vuotta. Hän on matkustellut paljon Irlannissa ja kerännyt tietoa eri linjoista. Yksi Johnin kennelin kantakoirista on Finn of the Fairy Host, jonka isä on kuuluisa Waydown Sandy. John Kerr on kehittänyt erittäin hyvän käyttökoiralinjan, joka sekä väriltään että ulkomuodoltaan on standardin mukainen. Johnin Kerrin kasvattamasta Rushfield Whinistä tuli kantanarttu Vincent Brennanin kenneliin.

Cannon Doherty (Sheepin)

Cannon Doherty piti vuosien ajan yllä metsästystarkoitukseen punaisten settereiden linjaa, jossa esiintyi paljon valkoista väriä ja josta aika ajoin syntyi punavalkeita koiria. Narttu nimeltä Shott II astutettiin Glenkeen Sandyllä ja pentueeseen syntyi kaksi punavalkeaa koira. Koirista George meni Mrs Cuddylle ja Heidi Alan Ann Gormleyille, jossa siitä tuli Meudon-kennelin kantanarttu.

FCI hyväksyi punavalkoisen Irlanninsetterin rotumääritelmän vuonna 1989.

Suomeen ensimmäiset punavalkoiset setterit tulivat vuonna 1992 Englannista ja Ruotsista. Saman vuoden lopulla syntyi ensimmäinen pentue yhdistelmästä Astarte Patrick - Shannonlee Little Grebe kasvattajana Minna Fairhurst (Kennel Ballynawn).

Syksyllä 1992 nähtiin ensimmäiset punavalkoiset irlanninsetterit kenttäkokeissa. Sen jälkeen niitä on nähty kokeissa vuosittain muutamia yksilöitä.

Tällä hetkellä Suomessa on neljä aktiivista kennelnimen omaavaa punavalkoisten kasvattajaa.

(KKK-HHS RY)

3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

Englantilaisten kanakoirien rotujärjestö Kanakoirakerho - Hönshundssektionen ry (KKK-HHS) on Pohjoismaiden vanhin rotujärjestö. Se perustettiin 11.5.1901 Finska Kennelklubbenin ensimmäiseksi osastoksi nimellä Finska Kennelklubbens Hönshundssektion. Vuonna 1935 perustettiin Suomen Kanakoirakerho ry, johon liittyivät lähinnä suomenkieliset. Finska Kennelklubbens Hönshundssektion ja Suomen Kanakoirakerho yhdistyivät vuonna 1983. Yhdistyksen nimeksi tuli tällöin Kanakoirakerho - Hönshundssektionen ry.

Nykyään Kanakoirakerho - Hönshundssektionen ry toimii valtakunnallisella tasolla Suomen Kennelliiton alaisena rotujärjestönä ja edustaa englantilaisia kanakoirarotuja: pointtereita ja settereitä. Kanakoirakerho - Hönshundssektionen ry:n toimiva organisaatio muodostuu hallituksesta, rotujaoksista sekä eri tehtäviin nimetyistä toimikunnista.

Jokaisella rodulla on rodun harrastajien esittämä ja yhdistyksen hallituksen nimeämä jaostoimikunta. Rotujaokset järjestävät edustamansa rodun harrastajille omia koulutuspäiviä ja kilpailuja. Tavoitteena on harrastajien keskinäistä yhteydenpitoa lisäämällä viedä kunkin rodun tasoa eteenpäin.

Jaostoimikunnat ovat vastanneet 1990-luvun alusta alkaen rotukohtaisesti kunkin rodun jalostuksen ohjauksesta. Tätä ennen KKK-HHS:ssä toimi kaikkien rotujen yhteinen jalostustoimikunta. Tiedon tarpeen ja määrän kasvaessa katsottiin jälleen 2000-luvulla tarpeelliseksi muodostaa kaikkien rotujen yhteinen jalostustoimikunta jaosten rinnalle. Toimikunta perustettiin yleiskokouksessa maaliskuussa 2012. Päävastuu rotukohtaisesta jalostuksen ohjauksesta kuuluu kuitenkin yhä rotujaoksille.

Jalostustoimikunta on kerhon hallituksen alainen toimikunta, joka koordinoi jalostukseen liittyvää tiedonkeruuta kerhon sisällä ja toimii linkkinä kerhon ja jaosten välillä mm. eri asiantuntijaelimiin. Jalostustoimikunta myös pyrkii pysymään ajan tasalla yleisistä koiran jalostukseen ja kasvatukseen liittyvistä asioista ja auttaa jaoksia tiedon hankinnassa kerhon ulkopuolisilta tahoilta. Jalostustoimikunta myös antaa lausunnot kennelnimianomuksiin sekä mahdollisiin rekisteröintiin liittyviin poikkeuslupa-anomuksiin.

Yhdistyksen tarkoituksena on järjestää kokeita ja kilpailuja jalostustyön tueksi settereiden ja pointtereiden käyttöominaisuuksien selvittämiseksi ja parantamiseksi. Toiminnan painopiste on kuluneen sadan vuoden aikana ollut selkeästi koetoiminnan kehittämisessä, mutta myös näyttelytoiminta on kuulunut Kerhon aktiivisen mielenkiinnon kohteisiin. Kanakoirien jakaantuminen näyttely- ja käyttölinjoihin on herättänyt jäsenet puolustamaan Kennelliiton jalostusstrategian hengessä rakenteeltaan tervettä, vaativaan metsästykseseen soveltuvaa kanakoiratyyppejä.

Yhdistyksen järjestämä koetoiminta alkoi jo vuonna 1893 kanakoirien kenttäkokeilla. Myöhemmin ryhdyttiin pitämään myös metsäkokeita (1905) ja tunturikokeita (1951). Yhdistys julkaisee Ekipage -lehteä sekä vuosikirjaa. KKK-HHS ry kouluttaa omalta osaltaan koetuomarit ja englantilaisiin kanakoirarotuihin erikoistuvat näyttelytuomarit.

Yhdistyksen jäsenmäärä on viime vuosina ollut hieman laskusuunnassa. Vuonna 2012 jäseniä oli noin 700 ja v. 2023 noin 600.

Jäsenyys KKK-HHS ry:ssä

KKK-HHS ry:llä on useita eri jäsenmuotoja. Yhdistyksen jäsenet ovat koe-, vuosi-, perhe-, vapaa-, kirjeenvaihtaja- tai kunniajäseniä. Yksityinen henkilö voidaan hyväksyä koe- tai vuosijäseneksi kirjallisen hakemuksen perusteella.

Koejäseneksi hyväksytään kaikki rotujärjestön jäsenyydestä kiinnostuneet. Koejäsen on oikeutettu kaikkiin rotujärjestön tarjoamiin palveluihin, kuten kerhon julkaisuihin, jalostusneuvontaan, osallistumiseen koulutustapahtumiin ja koetoimintaan, samalla tavalla kuin muutkin jäsenet. Koejäsenellä on äänioikeutta lukuun ottamatta kaikki samat etuudet kuin vuosijäsenelläkin.

Koejäsenen osallistuttua kanakoirien koetoimintaan (ei tulosvaatimusta) hänet voidaan hyväksyä vuosijäseneksi ilman uutta hakemusta. Osallistumista rodunomaiseen kokeeseen on haluttu pitää varsinaisen jäsenyyden ehtona siksi, että päätösvalta rodun alkuperäistä käyttötarkoitusta vaalivassa rotujärjestössä pysyisi jatkossakin niillä, joilla on asiaan harrastusta.

4. RODUN NYKYTILANNE

4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja

Rodun rekisteröintimäärät Suomessa ovat pysyneet verrattain tasaisina viimeiset kymmenen vuotta. Rodun rekisteröintejä on tehty Suomessa kaiken kaikkiaan 321. Vuosittain rekisteröidään keskimäärin 2 pentuetta. Tarkastelujaksolla 2014–2023 rekisteröintien kokonaismäärä on ollut keskimäärin 16,5 pentua vuodessa.

Rodun kanta on pieni kaikkialla maailmassa. Esimerkiksi Britannian kennelliittoon rekisteröidään vuosittain keskimäärin 64 pentua. Vertailukohtana voisi sanoa, että punaisia irlanninsettereitä rekisteröidään samaan aikaan noin kymmenkertainen määrä.

Ulkomailta on saatavissa koiria, jotka ovat osittain vierassukuisia suomalaisille koirille. Rodun populaatio on kuitenkin pieni kaikkialla maailmassa ja ulkomailta tuotavilta koirilta löytyy yhtäläisyyksiä suomalaiseen kantaan. Alkuperäismaan kennelliitto onkin avannut rodun rotukirjat ja tällä hetkellä on mahdollista tehdä risteytyksiä punaisen irlanninsetterin kanssa rodun geeniperimän laajentamiseksi. Näitä risteytyksiä punaisen irlanninsetterin kanssa ei ole Suomessa vielä tehty. Suomeen on kuitenkin tuotu risteytysprojektin jälkeläisiä 2 kpl.

(Irish Red and White Setter Club)

Kennelliiton suositus ylärajaksi yksittäisen koiran jalostuskäytölle on 2–3 pentuetta tai 5 % laskettuna neljän vuoden rekisteröintimäärästä. Keskimääräinen rekisteröintimäärä neljän vuoden tarkastelujaksolla (2019–2023) on 19,50 pentua vuodessa.

Rodun perinnöllinen monimuotoisuus tarkoittaa sen geenimuotojen (alleelien) runsautta. Puhutaan myös jalostuspohjan laajuudesta.

Mitä monimuotoisempi rotu on, sitä useampia erilaisia versioita sillä on olemassa samasta geenistä. Tämä mahdollistaa rodun yksilöiden geenipareihin heterotsygotiaa, joka antaa niille yleistä elinvoimaa ja suojaa monen perinnöllisen vian ja sairauden puhkeamiselta. Monimuotoisuus on tärkeää myös immuunijärjestelmässä, jonka geenikirjon kapeneminen voi johtaa esimerkiksi tulehdussairauksiin, autoimmuunitauteihin ja allergioihin. Jalostus ja perinnöllinen edistymisenkin ovat mahdollisia vain, jos koirien välillä on perinnöllistä vaihtelua.

Suurilukuinenkin koirarotu on monimuotoisuudeltaan suppea, jos vain pientä osaa rodun koirista ja sukulinjoista on käytetty jalostukseen tai jos rodussa on koiria, joilla on rodun yksilömäärään nähden liian suuret jälkeläismäärät. Tällaiset koirat levittävät haitalliset mutaatioalleelinsa vähitellen koko rotuun, jolloin jostakin yksittäisestä

mutaatiosta saattaa syntyä rodulle uusi tyyppivika tai -sairaus. Vähitellen on vaikea löytää jalostukseen koiria, joilla ei tätä mutaatiota ole.

Ihannetilanteessa jalostukseen käytetään koiria tasaisesti rodun kaikista sukulinjoista.

Monimuotoisuutta turvaava suositus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pienilukuisissa roduissa enintään 5 % ja suurilukuisissa enintään 2–3 % laskettuna rodun neljän vuoden rekisteröintimäärästä. Jos rodussa rekisteröidään neljän vuoden aikana yhteensä 1000 koiraa, ei yksittäinen koira saisi olla vanhempana useammalle kuin 20–50 koiralle. Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi pienilukuisissa roduissa olla korkeintaan 10 % ja suurilukuisissa 4–6 % laskettuna neljän vuoden rekisteröinnistä. Tämä tarkoittaisi punavalkoisella vain alle yhtä pentua, joten laskennallisesti tämä suositus ei toimi näin pienilukuisessa rodussa.

(MMT Katariina Mäki 5.8.2013)

Suomessa eniten käytetyllä uroksella "Corranroo Celtic Vision" on Suomessa rekisteröitynä 36 pentua 8 pentueessa ja toiseksi eniten käytetyllä uroksella "Redwhitesilk Gunpowder" Suomeen rekisteröitynä 25 pentua. Kyseisten koirien pentuemäärät on esitelty taulukossa 4.1.2. Osa Corranroon pennuista on syntynyt ennen vuotta 2014 ja osa vuonna 2024. Näiden kahden koiran jälkeläisten osuus Suomen populaatiosta on selvästi suosituksia korkeampi.

Suomalaiset koirat voidaan siis jakaa pääsääntöisesti kahteen päälinjaan näiden kahden eniten jalostukseen käytetyn koiran perusteella. Toisaalta punavalkoisen irlanninsetterin kasvattajat ovat koko rodun Suomessa olemassaolon ajan olleet määrällisesti todella marginaalinen ryhmä. Kasvatustoiminta on nojautunut käytännössä vain muutamien yksittäisten harrastajien ponnisteluihin, kun tällä hetkellä rodun kasvattajiksi itsensä lukee edelleenkin vain neljä kenneliä. Punavalkoisen irlanninsetterin kehittyminen jatkossa tulee Suomessa painottumaan ulkomailta tuotavien koirien tai ulkomailta astutettavien koirien varaan sekä näiden koirien huolelliseen valintaan.

Rodun taulukossa 4.1.1. esiintyvä sukusiitosaste on aliarvio todellisesta, koska se on laskettu puutteellisen sukupolvitiedon mukaan. Rodun keskimääräinen sukusiitosprosentti on taulukon 4.1.1. luvuilla 4,11 %. Keskimääräistä sukusiitosprosenttia voidaan pitää rodun populaatioon nähden siedettävänä. Taulukosta 4.1.1. voidaan todeta, että viimeisten vuosien aikana sukusiitosprosentti on ollut vaihteleva.

Kennelliiton suositus yhdistelmien maksimi sukusiitosasteeksi on 6,25 %. Rodun yksittäisten yhdistelmien sukusiitosprosentit ovat siten olleet osin korkeahkoja. Edellä mainituista luvuista on pääteltävissä, että punavalkoinen irlanninsetteri Suomessa tarvitsee ulkomaista verta, jotta lukemat eivät pääse nousemaan hallitsemattomasti.

Taulukko 4.1.1. Vuositilasto, rodun rekisteröinnit.

	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014
Pennut (kotimaiset)	13	12	25	25	27	8		8	19	10
Tuonnit	2			1	4	2	2		4	3
Rekisteröinnit yht.	15	12	25	26	31	10	2	8	23	13
Pentueet	2	2	3	3	3	1		1	3	1
Pentuekoko	6,5	6,0	8,3	8,3	9,0	8,0		8,0	6,3	10,0
Kasvattajat	2	2	3	3	3	1		1	3	1
jalostukseen käytetyt eri urokset										
- kaikki	2	2	3	3	2	1		1	3	1
- kotimaiset	1		2	1	1	1			1	1
- tuonnit		1	1	1					2	
- ulkomaiset	1	1	0	1	1	0		1	0	0
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	7 v 1 kk	8 v 11 kk	11 v 11 kk	6 v 10 kk	4 v 6 kk	4 v 9 kk		5 v 10 kk	3 v 9 kk	7 v 5 kk
jalostukseen käytetyt eri nartut										
- kaikki	2	2	3	3	3	1		1	3	1
- kotimaiset	1	2	1	1	2	1			3	
- tuonnit	1		2	2	1			1		1
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	4 v 11 kk	2 v 11 kk	4 v 1 kk	4 v 8 kk	3 v 3 kk	2 v 8 kk		6 v 4 kk	5 v 2 kk	3 v 10 kk
Isoisät	4	3	5	6	5	2		2	4	2
Isoäidit	4	4	5	6	5	2		2	5	2
Sukusiitosprosentti	1,53%	7,93%	4,11%	2,03%	3,74%	4,22%		1,56%	4,20%	7,71%

Taulukko 4.1.2. Jalostusurokset 2014–2023 pentujen lukumäärän mukaan.

Jalostusurosten keskinäinen sukulaisuus: Redwhitesilk Gunpowderin isän isä on Corranroo Celtic Vision, Rhoswendale Madiganin isä on Corranroo Celtic Vision. Redmore BB's Mystical Manin isä on Corranroo Celtic Vision. Snazzy Mascots Lovablen emän isä on Corranroo Celtic Vision.

#	Uros	Tilastointiaikana				Toisessa polvessa		Yhteensä	
		Pentueita	Pentuja	%-osuus	kumulat.%	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	REDWHITESILK GUNPOWDER	3	25	17,01%	17%	4	19	3	25
2	RHOSWENDALE DIESEL ON MY TAIL	2	14	9,52%	27%	0	0	2	14
3	CORRANROO CELTIC VISION	2	12	8,16%	35%	11	64	7	35
4	RHOSWENDALE MADIGAN	1	10	6,80%	41%	0	0	1	10
5	CRAIGRUA NOLAN	1	10	6,80%	48%	1	1	1	10
6	CORNADORE ARRO	1	10	6,80%	55%	0	0	1	10
7	MARGÅRDENS RACER	1	10	6,80%	62%	0	0	1	10
8	REDMORE BB'S MYSTICAL MAN	1	9	6,12%	68%	1	6	2	15
9	SNAZZY MASCOTS LOVABLE	1	9	6,12%	74%	0	0	1	9
10	SPYEFIRE MAY SPRING RAINBOW	1	8	5,44%	80%	4	34	1	8

Taulukko 4.1.3. Jalostusnartut 2014–2023 järjestyksessä pentujen lukumäärän mukaan. Jalostusnarttujen keskinäisestä sukulaisuudesta voidaan todeta, että Rhoswendale Dressed For Successin emä on Courtdown Dancing Queen. Rhoswendale Enchanted Aprilin emä on Rhoswendale Dressed For Success. Redwhitesilk Highland Sunrisen ja Redwhitesilk Highland Mistin isä on Killary's Color Me Grand For Redwhitesilk

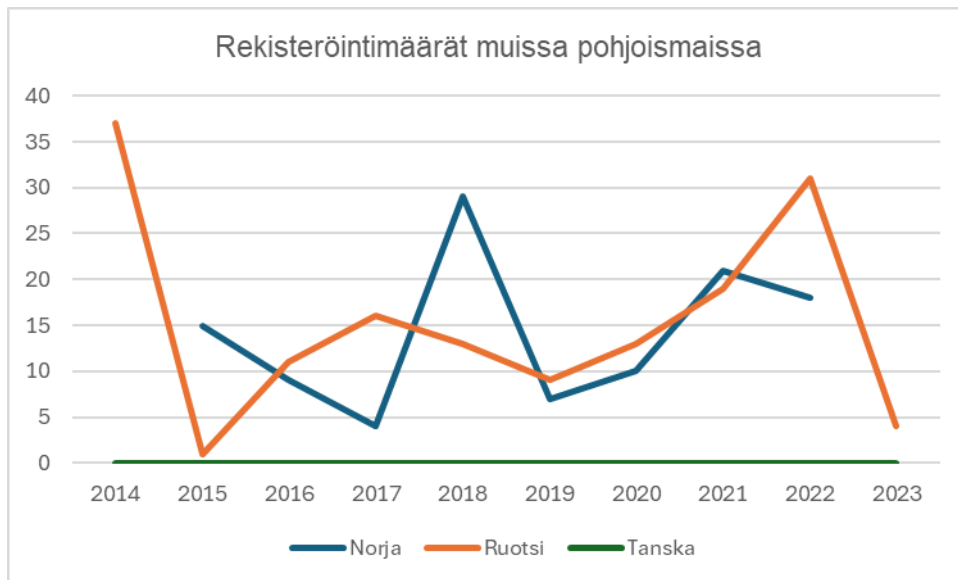
#	Narttu	Tilastointiaikana			Toisessa polvessa		Yhteensä	
		Pentueita	Pentuja	%-osuus	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	RHOSWENDALE DRESSED FOR SUCCESS	2	20	13,61%	2	16	2	20
2	COURTDOWN DANCING QUEEN	2	18	12,24%	4	34	2	18
3	TERNE DES CORIS QANDIDE	2	16	10,88%	0	0	2	16
4	ALVERTOPPENS ELEKTRA	1	10	6,80%	1	1	1	10
5	ZETTERTJÄRNS LLYR	1	10	6,80%	0	0	1	10
6	RHOSWENDALE ENCHANTED APRIL	1	10	6,80%	0	0	1	10
7	REDWHITESILK ETERNAL JOY	1	9	6,12%	1	6	2	15
8	REDWHITESILK HIGHLAND SUNRISE	1	8	5,44%	0	0	1	8
9	TERNE DES CORIS QARESSE	1	8	5,44%	0	0	1	8
10	REDWHITESILK HIGHLAND MIST	1	7	4,76%	2	3	1	7

Ulkomaiset populaatiot

Kuten edellä jo todettiin, rodun alkuperämaan naapurin Englannin kennelliiton rekisteröintimäärät ovat vuositasolla noin 64 rekisteröityä koiraa. Taulukossa 4.1.7 on esitetty The Kennel Clubin vuotuiset rekisteröinnit. Viimeisten vuosien rekisteröintimäärä on laskusuuntainen Englannissa, ja rotu onkin maassa luokiteltu uhanalaiseksi roduksi.

Muiden Pohjoismaiden populaatiot noudattavat lähes samantyyppisiä lukemia kuin Suomen punavalkoisilla.

Ruotsissa on rekisteröity viimeisten neljän vuoden aikana keskimäärin 15 punavalkoista vuosittain. Rodussa ei ole tehty risteytyspentueita punaisen irlanninsetterin kanssa Ruotsissa.

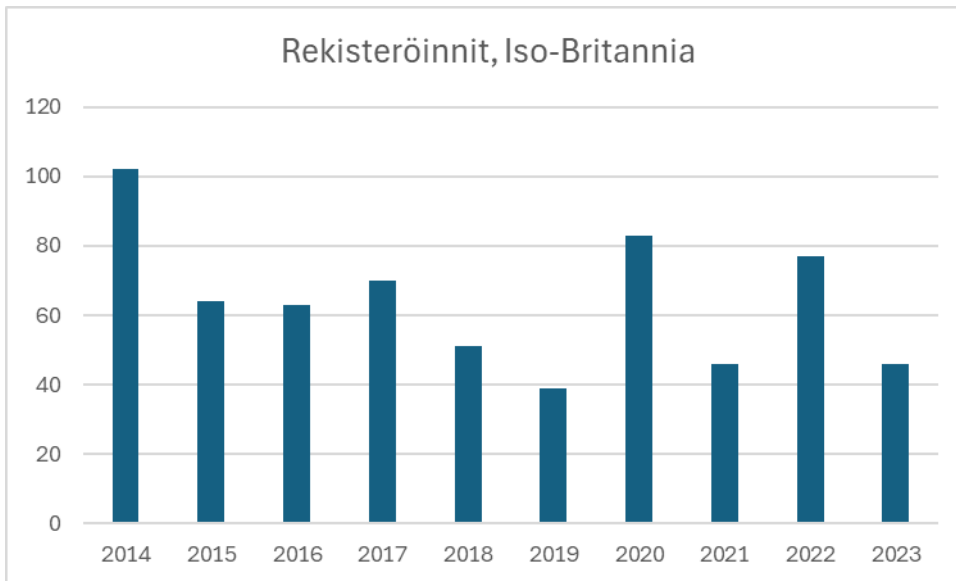

Kuva 4.1.4. Rekisteröintimäärät muissa pohjoismaissa.

(*Svenska Kennelklubben, Norsk Kennel Klub*)

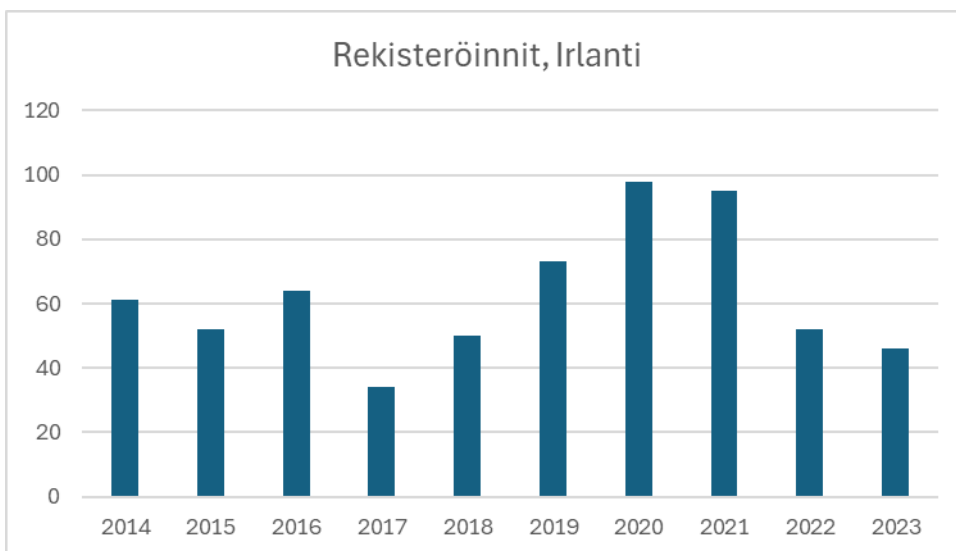
Norjan keskimääräinen rekisteröintimäärä on vuosittain 14 koiraa. Aikavälillä 2013–2023 on tehty Norjassa kaksi risteytyspentuetta punaisen irlanninsetterin kanssa.

Pohjoismaiden keskimääräinen rekisteröintimäärä vuositasolla on siten melko tasainen ja lukumäärältään vaatimaton. Yleisesti voitaneen todeta, että punavalkoisilla on myös ulkomailla valtavia haasteita edessään nykyisen kaltaisen populaation säilyttämisen kanssa.

Kuva 4.1.5. Rekisteröinnit, Iso-Britanniassa.

(The Kennel Club)

Kuva 4.1.6. Rekisteröinnit, Irlanti

(Irish Red and White Setter Club, Jim Sheridan).

Punavalkoisen irlanninsetterin jalostuspohjaa kaventavia tekijöitä ovat populaation pienuus ja koirien läheinen sukulaisuus. Tämän lisäksi jalostuspohjaa kaventavat luonnollisesti erilaiset sairaudet, joita ja joiden leviämistä jalostuksella ja jalostusvalinnoilla tulisi pyrkiä osaltaan välttämään. Toisaalta populaation kehitykselle ja sen kehittämiseksi on avattu alkuperämaan laatima risteytysohjelma.

Punavalkoisen irlanninsetterin jalostuspohjan laajuus on tällä hetkellä Suomessa ja tosiasiassa myös ulkomailla merkittävän suppea. Tämän huomioiminen ja

jalostuskoirien huolellinen valinta tulevat korostumaan punavalkoisen irlanninsetterin jalostuksessa tulevaisuudessa.

4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun tarkoituksesta

Punavalkoisen irlanninsetterin rotumääritelmä sanoo rodun olevan mitä sopivin kumppani ja ystävä niin kotona kuin metsälläkin. Se on alun perin kehitetty metsästykseen kenttäkoiraksi ja rotumääritelmää tulee tulkita pääasiassa siitä näkökulmasta. Rotumääritelmän mukaan kaikkien ulkomuototuomarien tulee arvostella rotu ennen kaikkea käyttötarkoitusta silmällä pitäen.

Luonteeltaan ihanteellinen punavalkoinen irlanninsetteri on rotumääritelmän mukaan: Aristokraattinen, valpas ja älykäs. Lempeä ja ystävällinen, silti päättäväinen, rohkea ja tulinen. Punavalkoinen irlanninsetteri on rotumääritelmän mukaan hyvin luotettava ja helposti koulutettava kanakoira.

4.2.2 Luonne ja käyttäytyminen päivittäisissä tilanteissa

Käyttökoirilla luonteen paras mittari on rodunomainen koe, joka mittaa metsästysominaisuuksien lisäksi koiran työskentelyä toisen koiran ja ihmisten seurassa. Punavalkoiset irlanninsetterit ovat käyneet kuitenkin melko niukasti metsästyskokeissa, joten sitä kautta saatu info koirien luonteista on vähäistä. Luonteen arvioiminen päivittäisissä tilanteissa on haastavaa, sillä toistaiseksi mikään muukaan luonnetestauksen muoto ei ole lyönyt itseään läpi harrastajien keskuudessa. Vain muutama punavalkoinen irlanninsetteri on osallistunut luonnetestiin tai MH-luonnekuvaukseen.

Viime vuosina rotujärjestö on halunnut tuoda käyttökokeiden rinnalle myös muita vaihtoehtoja ja suosittelee harrastajille käyttökokeen lisäksi MH-luonnekuvausta tai luonnetestiä. Punaiset ja Punavalkoiset Irlanninsetterit ry on vienyt asiaa eteenpäin ja kouluttaa jäseniään MH-luonnekuvauksen toimihenkilöiksi ja järjestää MH-luonnekuvauksen vuosittain. Tulevaisuudessa on siis mahdollista ja todennäköistä, että käytössä on myös tilastoitua tietoa rodun käyttäytymisestä virallisissa kuvaus-/testitilanteissa.

Tietojen keräämiseksi koirien luonteesta, käyttäytymisestä ja sairauksista rotujärjestö on laatinut rodun kasvattajille ja omistajille huhtikuussa 2024 omistajakyselyn. Kyselyä ja sen tuloksia käsitellään jäljempänä kohdassa 4.2.4.

MH-luonnekuvauksessa on käynyt viimeisen kymmenen vuoden aikana 7 koiraa.

4.2.3 Käyttö- ja koeominaisuudet

Punavalkoinen irlanninsetteri on metsästykseen jalostettu seisova lintukoira.

Jalostuksen kannalta tärkeimmät ominaisuudet ovat setterin tyyli, linnunlöytökyky, linnun käsittely, riistainto ja koulutettavuus. Työskentelytapa on myös fyysisesti vaativa, sillä setterin täytyy pystyä ylläpitämään lennokas laukka jopa tuntikausia vaikeassakin maastossa.

Punavalkoisen irlanninsetterin rodunomaiset kokeet ovat kanakoirien kenttäkoe (KAKE), kanakoirien tunturikoe (KATU) ja kanakoirien metsäkoe (KAME). Kenttä- ja tunturikokeessa koirat työskentelevät parihaussa, metsäkokeessa yksi kerrallaan. Esimerkiksi Suomen muotovalion arvoon tarvittavat tulokset (AVO 1 tai 2 x AVO 2) on saavutettava näistä koemuodoista, jotka määrittävät rodun työskentelytapaa, tyyppiä ja tyyliä.

Rodunomaiseksi kokeeksi ei luokitella esimerkiksi mannermaisille seisojaroduille rodunomaiseksi kokeeksi määriteltyä kanakoirien erikoiskoetta. Punavalkoinen irlanninsetteri on jalostettu seisovaksi lintukoiraaksi, jonka erottaa vaikkapa mannermaisista kanakoirista temperamentti, liikkumisen laajuus ja lennokkuus. Toimintatapa lintutilanteessa on kuitenkin kaikilla seisovilla koirilla jokseenkin samankaltainen.

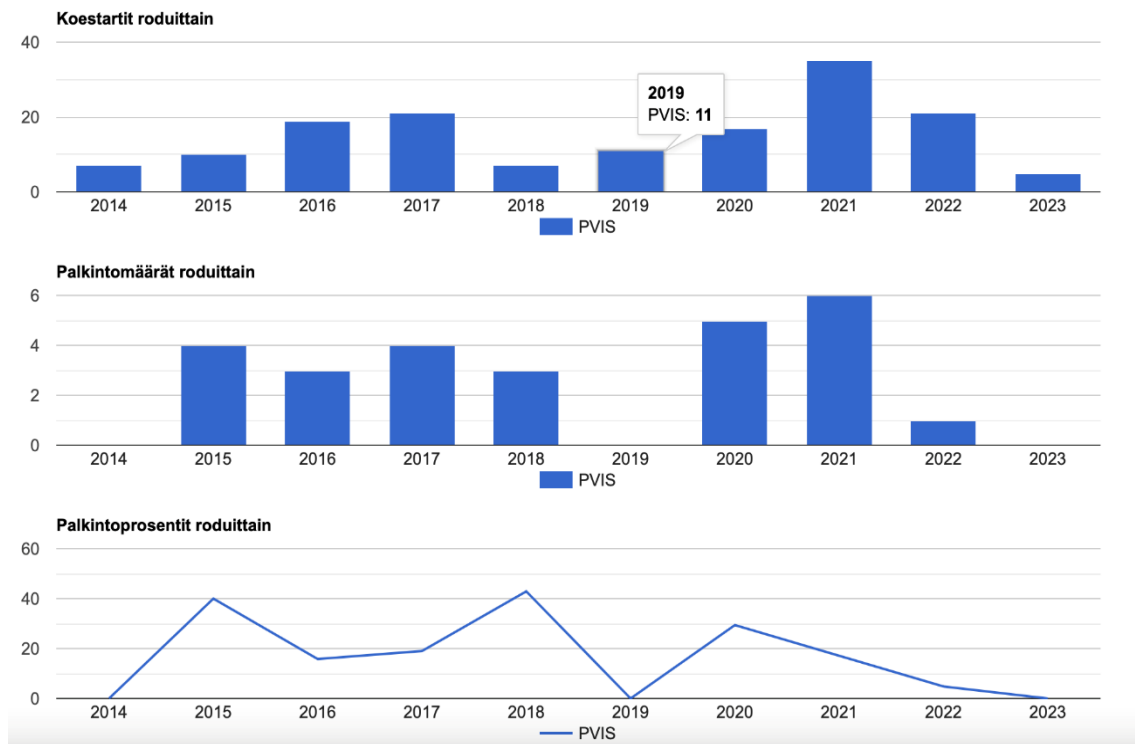
Osallistumiset kokeisiin

Nämä tilastot perustuvat Kanakoirakerho-Hönshundssektionen ry:n jalostustietokantaan. Koetulosten osalta tulosten kirjaamisessa otettiin käyttöön vuoden 2015 aikana uusi arviointilomake, joka sisältää yksityiskohtaisempaa tietoa koiran ominaisuuksista mm. linnunlöytökyvystä, linnun käsittelystä ja hakuominaisuuksista. Tilastoissa ja laskelmissa mukana ovat vain suomalaiset koetulokset.

Punavalkoisten Irlanninsettereiden kokeissa käyttö on ollut vähäistä, joskin viime vuosina noususuuntaista.

Viimeisen kymmenen vuoden 2014–2023 tarkastelujaksolla on suomessa rekisteröity 165 punavalkoista irlanninsetteriä, näistä 22 koiraa on osallistunut kanakoirien metsästyskokeisiin eli 13,3 %. Punavalkoisella irlanninsetterillä on osallistuttu kokeisiin 153 kertaa. Näistä 26 kertaa koiria on palkittu. Palkitsemisprosentti on siten kymmenen vuoden ajanjaksolta 17,0 %. Korkein palkinto metsästyskokeista on ollut avoimen luokan 2. palkinto.

Punavalkoisella irlanninsetterillä on vuosina 2020–2023 metsästyskokeiden lisäksi osallistuttu myös Nosework-kokeisiin, MH-luonnekuvaukseen ja metsästyskoirien jäljestämiskokeeseen.

Kuva 4.2.3.1. Punavalkoisten irlanninsettereiden osallistuminen ja palkitseminen kokeissa vuosina 2014–2023.

Aktiivisempi osallistuminen kokeisiin olisi toivottavaa tiedon keräämisen ja rodun käyttöominaisuuksien kehittymisen kannalta.

Ominaisuudet

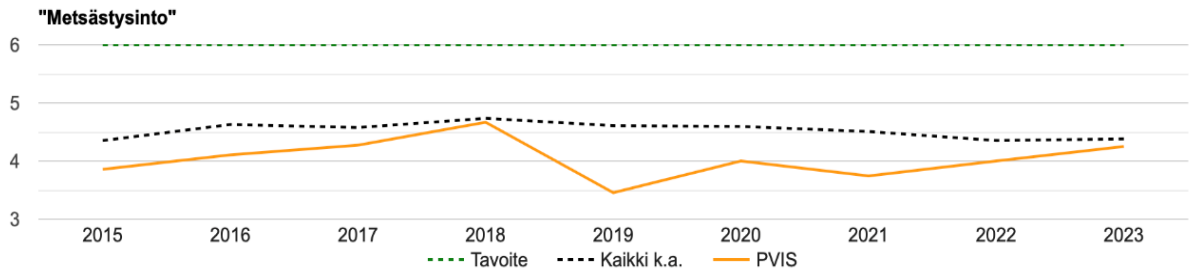
Punavalkoisista irlanninsettereistä on palkittu käyttökokeissa 8 koiraa eli 36 % koestartanneista koirista.

Tutkittaessa jalostustietojärjestelmää vähintään kymmenen koekäyntiä olevien koirien osalta havaitaan, että linnunlöytökykyindeksi vaihtelee 88.5–120 välillä. Näistä koirista parhaan linnunlöytökykyindeksin 120 omaavan koiran palkitsemis-% kokeissa on 57.1 %

Seisontoja parihaussa on ollut 39 kertaa kun taas paritoveri on ottanut seisonnan 41 kertaa. Tuloksettomia seisontoja on ollut kokeissa 35 kertaa eli karkeasti noin joka toinen seisonta on jäänyt tuloksettomaksi lintujen suhteen.

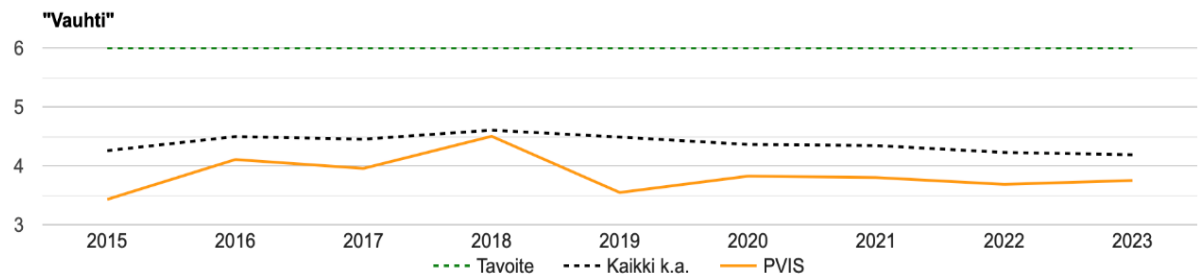
Seuraavissa kuvissa on näytettynä kokeissa mitattavia ominaisuuksia: metsästysinto, vauhti, itsenäisyys, hakulaajuus, maastonpeittävyys ja yhteistyö ohjaajan kanssa.

Katkoviivalla on esitetty kaikkien setterirotujen ja pointterin keskiarvo, yhtenäisellä viivalla on esitetty punavalkoisen irlanninsetterin keskimääräinen arvo.

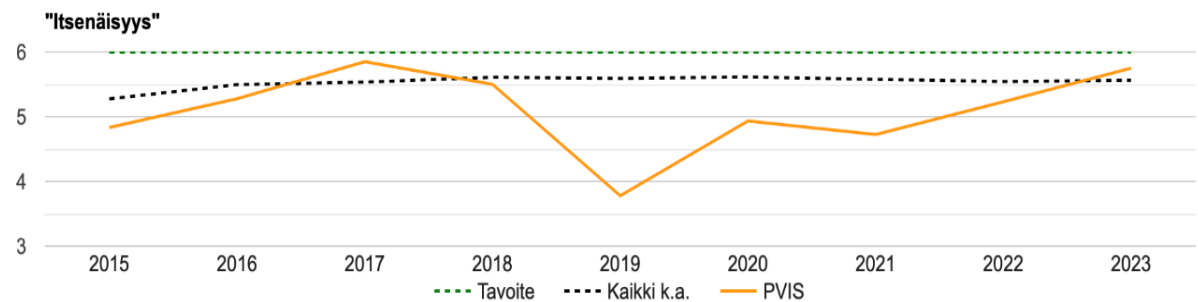
Kuva 4.2.3.2. Metsästysinto

Metsästysinto kuvastuu kaikessa koiran työskentelyssä haun aikana. Metsästysinto on lähes samalla tasolla, kuin keskimäärin kaikissa roduissa. Tavoiteltava arvo on 6.

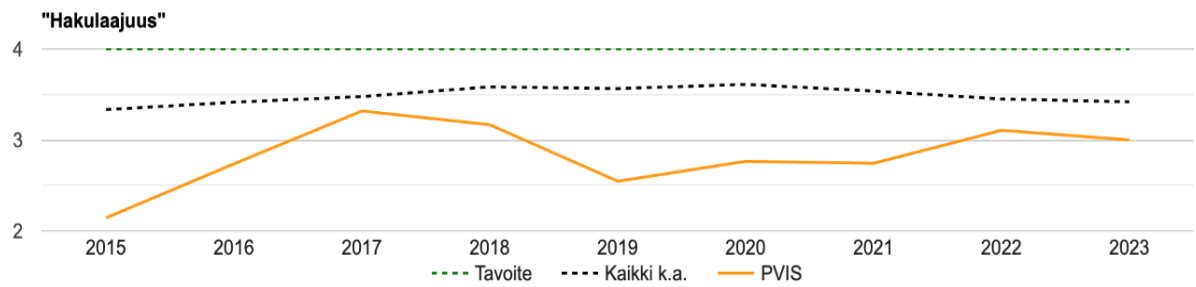
Kuva 4.2.3.3. Vauhti

Vauhti on hieman hitaampaa kuin keskimäärin kaikissa roduissa. Tavoiteltava arvo on 6.

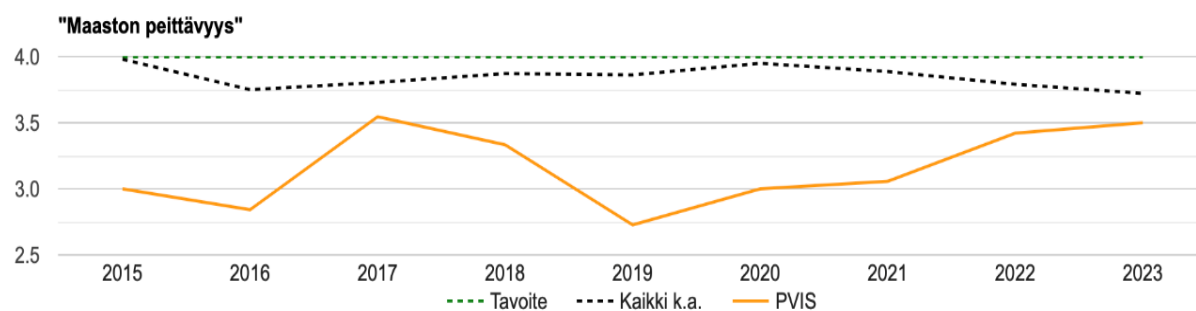
Kuva.4.2.3.4. Itsenäisyys

Itsenäisyys on samalla tasolla kuin keskimäärin kaikissa roduissa. Rodulla itsenäisyys on itsenäistä, eikä pari kiinnosta haun aikana. Tavoiteltava arvo on 6.

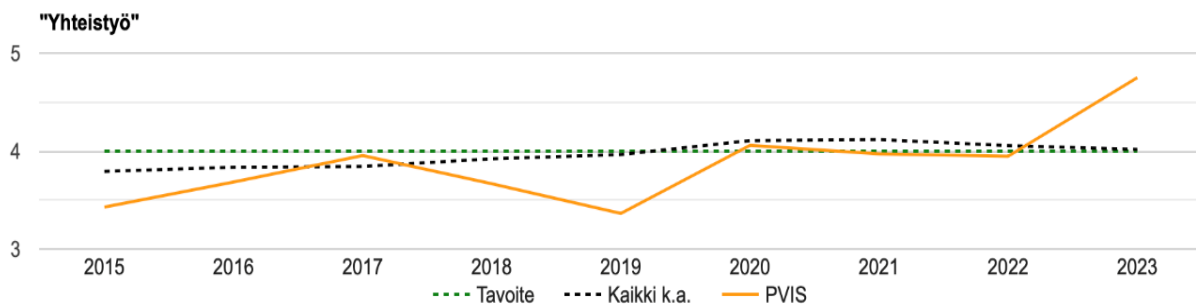
Kuva. 4.2.3.5. Hakulaajuus

Hakulaajuus on hyvällä tasolla. Se on hieman suppeampaa, kuin keskimäärin kaikissa roduissa. Hakulaajuus saisi olla hieman laajempaa rodulla. Tavoiteltava on arvo 4.

Kuva. 4.2.3.6. Maaston peittävyys

Maastonpeittävyys on tiheämmällä kuviolla tapahtuvaa, kuin keskimäärin kaikissa roduissa. Tavoiteltava arvo on 4.

Kuva 4.2.3.7 Yhteistyö ohjaajan kanssa

Yhteistyö ohjaajan kanssa on erinomaisella tasolla. Tavoiteltava arvo on 4.

Kuvaajista voidaan päätellä, että kokeisiin osallistuneet punavalkoiset irlanninsetterit hakevat hieman hitaammin ja lähempänä ohjaajaansa kuin muut vastaavat rodut keskimäärin. Lisäksi sen haku on hieman tiheämpää verrattuna muihin rotuihin. Muut ominaisuudet ovat lähes samalla tasolla verrattuna kaikkiin setteri- ja pointerirotuihin.

Lintutöissä lintujen paikallistaminen seisonnalla on ollut keskimäärin 3,6. Arvosana 4 on korkein eli tarkka paikallistaminen.

Lintutilanteessa linnun ajaminen lentoon eli nosto on ollut keskimäärin 4,34 eli rodun koirat nostava lintutilanteessa linnun ilmaan hallitusti ja halukkaasti.

Kokeissa on tapahtunut noin 40 kertaa lintuihin törmääminen eli koira ei ole havainnut linnun hajua ajoissa saadakseen seisonnan linnulle. Samoin peräänmenoja on tapahtunut noin 40 kertaa.

Osallistuminen näyttelyihin

Punavalkoiset irlanninsetterit ovat osallistuneet aktiivisemmin näyttelyihin kuin käyttökokeisiin, kuten myöhemmin ulkomuotoa koskevassa kappaleessa 4.4 käy ilmi.

Jalostuskatselmuksessa on vuosien 2014–2023 aikana käynyt vain 9 punavalkoista setteriä. Katselmuksessa käyneet koirat ovat kaikki olleet luonteeltaan avoimia, pääosin rauhallisia eivätkä ole äännelleet.

(Kanakoirakerho-Hönshundssektionen Jalostustietojärjestelmä)

Yhteenvedona voidaan siten todeta, että Punavalkoisen irlanninsetterin käyttäytyminen näyttelyissä on hyvällä pohjalla ollen hyväluonteista ja avointa. Maininnat muusta kuin rodunomaisesta ja hyvästä käyttäytymisestä ovat ilmeisiä poikkeuksia päälinjasta.

Muut koemuodot

Punavalkoinen irlanninsetteri on metsästykseen jalostettu seisova lintukoira, mutta rodulla voi harrastaa muitakin koemuotoja kuin metsästyskokeita.

Punavalkoiset irlanninsetterit ovatkin osallistuneet muihin koemuotoihin, kuten metsästyskoirien jäljestämiskokeeseen ja agilityyn. Metsästyskoirien jäljestämiskokeeseen on osallistunut kaksi koiraa vuosien 2014–2023 aikana ja agilityyn on osallistunut 10 koiraa vuosien 2014–2023 aikana.

(Koiranet Jalostustietojärjestelmä)

4.2.4 Kotikäyttäytyminen ja lisääntyminen

Rotujärjestön Irlanninsetterijaos toteutti punavalkoisten irlanninsetterin omistajille ja kasvattajille tähän JTO:hon liittyen kyselyn koiran käyttäytymisestä sekä terveydestä.

Kysely toteutettiin huhtikuun 2024 aikana siten, että kyselylomake lähetettiin Kanakoirakerhon nettisivujen ja sosiaalisen median kautta kaikille punavalkoisen irlanninsetterin omistajille vapaasti vastattavaksi.

Kyselyyn tuli 47 vastausta. Viimeisen kymmenen vuoden tarkastelujaksolla on rekisteröity 165 koiraa. Näin ollen kyselyn vastausprosentiksi saatiin lähes 30 % koko Suomen populaatiosta. Vastausmäärä on kohtuullisen hyvä.

Rotujärjestö on kehittänyt kaikille roduille yhteisen kyselypohjan, jota käytettiin kyselyyn vastaamisessa. Kysely jaettiin koiria kartoittavaan osioon muun muassa sukupuolen ja iän mukaan sekä koiran käyttötarkoituksen osalta (metsästyskäytön osio). Tämän jälkeen kyseltiin koiran käyttäytymisestä kotona sekä suhteessa muihin koiriin ja ihmisiin. Koiran terveyttä kartoitettiin yleisimpien sairauksien osalta sekä lopuksi kyseltiin kasvattajien kokemuksia koiran astutuksiin ja tiineyteen liittyen.

Vastaukset jakaantuivat siten, että 51 % vastauksista koski uroksia ja 49 % narttuja. Alle neljävuotiaiden koirien osuus vastanneista oli 42 %, 4–8-vuotiaiden osuus 30 % ja yhden vuotta tai vanhempien 13 %. Edesmenneiden koirien osuus oli 15 %.

Metsästykseen käytettyjä koiria oli vastanneista 32 %.

Koirien käyttäytymistä arkisissa tilanteissa tiedusteltiin yksinkertaisilla kysymyksillä.

Punavalkoinen irlanninsetteri on rotumääritelmänkin mukaan eloisa rotu. Eloisuuden ja tarmokkuuden vastapuolena voi olla levottomuus kotioloissa. Levottomuutta ei ilmennyt häiritsevissä määrin. 75 % ilmoitti koiransa olevan kotona levollinen tai jokseenkin levollinen. 10 % koirista oli hieman levottomia. Yhtään täysin levotonta tapausta ei ilmennyt. Kyselyssä isohko osa vastaajista omisti alle neljävuotiaan koiran, mikä voi heijastua tuloksiin, sillä punavalkoinen irlanninsetteri voi nuorempaan olla hyvinkin eloisa. Positiivista kuvaa antoivat kuitenkin vastaukset, joissa 85 % totesi koiransa olevan kotona rauhallinen, kun sitä ei aktivoida. Eroahdistusta esiintyi vain yksittäisillä koirilla.

Suurin osa vastaajista oli täysin tai lähes (93 %) samaa mieltä siitä, että koiralla on avoin ja sosiaalinen luonne. Ainoastaan yksi vastaaja piti koiransa luonnetta varautuneena tai muutoin epäluuloisena. Yleisesti 78 % vastaajista oli täysin tai melko tyytyväinen koiransa luonteeseen, 17 % taasen vastasi neutraalisti (ei tyytymätön eikä tyytyväinen). Pieni osa vastaajista ei ollut tyytyväinen koiransa luonteeseen.

Haukkuherkäksi koiraansa arvioi 17 % vastaajista. Vain 11 % arvioi koiransa stressaantuvan melko helposti.

Punavalkoiset koirat keräsivät hyviä lukemia myös suhtautumisessa vieraisiin ihmisiin ja vieraisiin koiriin. Vieraisiin koiriin suhtautui sosiaalisesti 95 % ja puolestaan vieraisiin ihmisiin 98 %. Tuloksia voidaan tältä osin pitää melko hyvinä, ja pääsääntöisesti punavalkoisen luonnetta tämän perusteella terveenä. Vieraille koirille aggressiivisesti käyttäytyviä koiria esiintyi 2 kpl, eli noin 4 % vastanneista. Yksi koira oli esittänyt aggressiivista käytöstä ihmiselle.

Koiransa ilmoitti paukkuaraksi tai jokseenkin paukkuaraksi 7 koira eli yhteensä 17 % koirista. Ääni ja paukkuaruus ovat selvästi koiran hyvinvointia heikentäviä asioita ja toisaalta metsästävälle rodulle vieraita ja vältettäviä ominaisuuksia. Ominaisuuden

periytymisaste on myös suuri eli siihen on mahdollista vaikuttaa jalostuksella. Paukkuarkaa koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Laaditun kyselyn vastausten kokonaisuutta koiran käyttäytymistä ajatellen tulokset antavat punavalkoisesta ihmissosiaalisen, avoimen ja pääasiassa muiden koirien kanssa toimeen tulevan kuvan. Paukkuarkuus on hieman vähentynyt viime kyselystä, joten suunta sen suhteen rodun jalostuksessa on oikea.

4.2.5 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohtista sekä niiden korjaamisesta

Tässä osiossa punavalkoisen irlanninsetterin luonteesta ja rodulla mahdollisesti esiintyvistä luonteen ongelmista on pyritty hankkimaan omistajakyselyn ja ylituomareiden tekemien koearvostelujen kautta. Koearvostelujen käyttö on ollut kuitenkin minimaalista varsinkin vähäisen osallistumisen johdosta.

Varsinaisia luonteen mittaamisen menetelmiä (luonnetestit, MH -luonnekuvaus) on hyödyntänyt vain muutama koira vuosittain. MH-luonnekuvauksen tulosten perusteella... Näyttelyissä... Rakennekatselmuksessa käyneet koirat ovat myös vähissä, mutta siinä käyneet koirat ovat olleet luonteeltaan avoimia. Materiaalin perusteella mikään yksittäinen ongelma ei nouse korostuneesti esille.

Omistajakyselyn perusteella moni koiranomistaja pitää koiraansa levollisena. Tämä on erittäin hyvä lähtökohta ja antaa osaltaan viitteitä siitä, että koirat omaavat keskittymiskyvyn, joka helpottaa koulutettavuutta. Tämä heijastuu hyvällä tavalla myös metsästystilanteisiin, jossa kiihkeysvirheet ovat useimmiten yleisimpiä syitä epäonnistumisiin. Myös punavalkoisilla irlanninsettereillä oli esiintynyt kokeissa peräänmenoja, joten kiihkeyttä lintujen siivittyessä esiintyy.

Varautuneisuutta / arkuutta koirilla ei juuri esiinny ja aggressiivisuutta tai vihaisuutta muita koiria tai ihmistä kohtaan hyvin harvoin. Arkuuteen on kuitenkin hyvä kiinnittää huomiota jalostusvalinnoissa, eikä esimerkiksi paukkuarkaa koiraa saa käyttää jalostukseen.

Tulevaisuudessa on tavoitteena saada edelleen kattavampaa tietoa rodun luonteesta. Tietoa pyritään saamaan koekäyntien, näyttelyiden, jalostuskatselmusten ja myös luonnetestien ja MH-luonnekuvauksen kautta.

4.3. Terveys ja lisääntyminen

4.3.1 PEVISA-ohjelma

Punavalkoisella irlanninsetterillä ei ole toistaiseksi PEVISA-ohjelmaa.

Rodun PEVISA -ohjelma voi tulla ajankohtaiseksi myöhemmin, mutta sen tarvetta tulee aktiivisesti seurata rodun kehityksen ja jalostuksen näkökulmista. Mahdollinen ensimmäinen PEVISA-ohjelma saattaa tulla pitämään sisällään lähinnä jälkeläismäärän rajausta ja/tai terveyteen liittyviä kevyitä sääntelyitä. Rodun PEVISA -ohjelmaa harkitessa tulee muistaa, että rodun populaation ja geenipoolin kannalta ei tule tehdä liian jyrkkiä rajoituksia terveysvaatimuksiin, jotta pienen rodun jalostusmateriaali ei entisestään vähene.

4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet

Lonkkanivelen kehityshäiriö, HD (hip dysplasia)

Lonkkanivelen kasvuhäiriö eli ”lonkkavika”, (engl. hip dysplasia, HD) on koirien yleisin luuston/nivelten kasvuhäiriö. Se voidaan määritellä perinnölliseksi lonkkanivelen löysyydeksi. Lonkat ovat syntymähetkellä makroskooppisesti normaalit, mutta muutokset alkavat jo pennun ensimmäisten elinviikkojen aikana. Löysyys johtaa reisiluun pään ja lonkkamaljan riittämättömään kontaktiin. Alueelle kohdistuu epänormaalin suuri paine, joka on sitä suurempi mitä pienempi kontaktialue on. Tämä voi johtaa mikromurtumiin ja lonkkamaljan mataloitumiseen. Noin vuoden iässä lantion luutumisen on täydellistä ja lonkkaniveletkin stabiloituvat. Yleensä kipukin helpottaa tässä iässä.

Lonkkanivelen kasvuhäiriö johtaa yleensä nivelrikkoon. Nivelrikon kehittymisen aikatauluun ja tyyppiin vaikuttavat rotukohtaiset ja yksilölliset erot. Lonkkanivelen kasvuhäiriön perimmäistä syytä ei tiedetä, mutta se periytyy tämänhetkisen tutkimustiedon perusteella kvantitatiivisesti eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Näistä osa on ns. suurivaikutteisia geenejä (engl. major gene). Periytymisaste vaihtelee eri tutkimuksissa välillä 0.1–0.6. Ympäristöllä on vaikutusta kasvuhäiriön ilmiasuun. Useissa tutkimuksissa on todettu runsaan ravinnonsaannin olevan yhteydessä lonkkavikaan. Ruokinta ei aiheuta dysplasiaa, mutta se tuo vian esiin geneettisesti alttiilla koirilla. Tämä pätee myös toisin päin, optimaalisella ruokinnalla lonkkanivelen kasvuhäiriö ei tule näkyviin tai on lievempää. Myös liian raju liikunta kasvuaikana voi pahentaa muutoksia.

Lonkkanivelen kasvuhäiriötä tavataan lähes kaikilla roduilla, mutta yleisintä se on suurilla ja jättiroduilla. Oireet voidaan huomata pentuna 3–12 kuukauden iässä, jolloin kipu johtuu löysyyden aiheuttamasta nivelkapselin tulehduksesta tai luukalvon hermojen jännityksestä ja repeämisestä. Oireet voivat vähentyä selvästi tai loppua kokonaan jopa useiksi vuosiksi, kun nivelen ympärille muodostuva sidekudos vähentää nivelen löysyyttä. Toinen oireilevien koirien ryhmä on aikuiset koirat, joiden oireiden syynä on nivelrikko. Nuorilla koirilla oireina voivat olla takajalkojen

ontuminen, ”pupuhyppely”, ylösnousuvaikkeudet levon jälkeen, liikkumishaluttomuus ja nakshteleva ääni kävellessä.

Oireet voivat alkaa äkillisesti ja omistaja voi liittää ne johonkin tapaturmaan. Vanhemmilla nivelrikkoisilla koirilla oireet voivat olla epämääräisiä. Oireilu laitetaan usein vanhenemisen piikkiin. Tyypillisiä oireita ovat takajalkojen ontuminen ja jäykkyys liikkeessä. Lonkkavikainen koira yrittää viedä painoa pois takaosalta, mikä ilmenee kävellessä selkälinjan aaltoiluna ja lantion kiertymisinä. Tämä johtaa myös takaosan lihaskatoon ja etupään lihasten voimistumiseen.

Lonkkanivelen kasvuhäiriön ja siitä johtuvan nivelrikon hoidossa on ruokinnalla keskeinen merkitys. Ylipaino pahentaa oireita ja pelkkä painon pudotus voi helpottaa koiran oloa. Tulehduskipulääkkeitä ja pistoksena tai suun kautta annettavia nivelnesteen ja nivelruston koostumusta parantavia aineita käytetään yleisesti. Sopiva liikunta pitää lihaksiston kunnossa ja nivelet liikkuvina. Kirurgisia hoitoja on myös olemassa.

Lonkkavian vastustamisohjelma perustuu useimmilla roduilla röntgenkuvissa sairaiksi todettujen yksilöiden karsimiseen jalostuksesta. Lonkkanivelen kasvuhäiriön periytyvyys on kohtuullinen. Ilmiasuunkin perustuvan jalostusvalinnan pitäisi johtaa tuloksiin, jos valinta on systemaattista. Jalostusarvoindeksien (BLUP-indeksit) avulla valinta on tehokkaampaa. Indeksissä otetaan huomioon koiran kaikkien tutkittujen sukulaisten taso ja poistetaan röntgentuloksiin vaikuttavien ympäristötekijöiden vaikutusta. Jalostusindeksejä lasketaan jo useille roduille sekä lonkka- että kyynärnivelistä. Indeksien laskemisen edellytyksenä on riittävä määrä kuvattuja koiria (*Kennelliiton artikkelit/ELL Anu Lappalainen*)

Taulukko 4.3.2.1. Lonkkakuvattujen tulosjakauma 10 vuoden aikana

Vuosi	Syntyneitä	A	B	C	D	E	Yhteensä
2012	11	1	4	1	0	0	6
2013	28	8	5	3	2	0	18
2014	5	2	2	0	0	0	4
2015	22	8	2	4	0	0	14
2016	8	3	2	0	0	0	5
2017	4	2	0	1	0	0	3
2018	21	5	4	3	0	0	12
2019	18	3	4	3	1	0	11
2020	25	5	2	3	1	0	11
2021	25	6	4	0	0	1	11
2022	14	3	0	0	2	0	5
Yhteensä	181	46	29	18	6	1	100

Yllä olevasta taulukosta voidaan todeta, että punavalkoisen irlanninsetterin viimeisen kymmenen vuoden lonkkakuvaustilastot ovat kohtuullisen hyvät. Todella huonoissa lonkkaluokissa (D ja E) on esiintynyt 7 % kuvatuista koirista. Lukema on hieman noususuuntainen punavalkoisen irlanninsetterin JTO-historiassa, mutta linjassa muiden setterirotujien kanssa. Luokissa A ja B on ollut 75 % kuvatuista koirista ja luokissa A, B ja C yhteensä 93 prosenttia kuvatuista koirista.

Taulukko 4.3.2.2. Lonkkakuvattujen prosentuaalinen osuus ikäluokasta

Vuosi	Tutkittu	A	B	C	D	E
2012	55%	17%	67%	17%	0%	0%
2013	64%	44%	28%	17%	11%	0%
2014	80%	50%	50%	0%	0%	0%
2015	64%	57%	14%	29%	0%	0%
2016	62%	60%	40%	0%	0%	0%
2017	75%	67%	0%	33%	0%	0%
2018	57%	42%	33%	25%	0%	0%
2019	61%	27%	36%	27%	9%	0%
2020	44%	45%	18%	27%	9%	0%
2021	44%	55%	36%	0%	0%	9%
2022	36%	60%	0%	0%	40%	0%
Yhteensä	55%	46%	29%	18%	6%	1%

Kaiken kaikkiaan punavalkoisia on kuvattu 55 % syntyneistä koirista. Kuvattujen määrää voidaan pitää hyvänä. Koirien lonkkakuvausprosentti on pysynyt kohtuullisen hyvänä koko rodun JTO-historian ajan.

Lonkkavian vaikutus koiran jokapäiväiseen elämään on hyvin yksilöllistä. On koiria, jotka kärsivät jonkinasteisesta jäykkyydestä ja ontumisista jo hyvin nuorena. Setteriroduilla taasen on raportoitu hyvinkin vanhoja yksilöitä, yli 9-vuotiaita, jotka ovat alkaneet oireilla vasta vanhoilla päivillään.

CLAD- immuunipuutostauti

Amerikkalainen tutkija H. Renshwan julkisti jo vuonna 1975 tapauselostuksen siitä, kuinka eräs punainen irlanninsetteripentu sairastui toistuviin infektioihin. Tutkimus kohdistui veren valkosoluihin, eritoten sen yhteen osaryhmään ns. neutrofiilisiin soluihin. Tutkija havaitsi näiden toiminnassa häiriöitä. Niiden elimistölle vieraiden partikkeleiden tuhoutumiskyky oli puutteellinen. Myöhemmin 70-luvulla tehtiin joukko testiparituksia ja havaittiin sairauden olevan resessiivisesti perinnöllinen.

Pennut syntyvät keskimäärin normaalia pienempinä ja ne kasvavat huonosti. Ne sairastuvat hyvin aikaisessa vaiheessa erilaisiin infektioihin mm. napa-, nielurisa- ja ihotulehduksiin. Yleensä pennut ovat saaneet em. oireisiinsa antibioottihoitoa jo ennen

8–12 viikon ikää, jolloin niillä tavallisesti ilmenee ientulehdusta, raajojen arkuutta, suurentuneita imusolmukkeita, korkeaa kuumetta, väsymystä ja ruokahaluttomuutta. Oireiden vaikeusaste voi luonnollisesti vaihdella. Toisinaan koirat tuntevat kivuliaisuutta koko ruumiissa ja juuri kivun takia niillä saattaa olla jopa suuria vaikeuksia pysytellä pystyssä.

Röntgenologisesti on havaittu paksuuntumia mm. kallon ja raajojen luissa. Verimuutoksista voidaan mainita valkosolujen määrän lisääntyminen ja niiden muodolliset muutokset. Antibioottihoidon ansiosta pentujen tila yleensä väliaikaisesti paranee, mutta säännöllisesti tila pahenee lääkehoidon loputtua.

Tyypillisiä ovat siis kliiniset oireet ennen kaikkea ientulehdus, lisääntynyt syljeneritys, paksuuntunut alaleuka, kivuntunne suuta avatessa sekä muutokset raajojen luissa. Valkosolujen korkea lukumäärä tukee diagnoosia.

Kasvattajien on hyvä tietää, että harvoin vain yksi pentueen pennuista sairastuu ja että sairastapauksen ilmaantuessa pennun molemmat vanhemmat ovat oireettomia sairauden kantajia. Koska kyseessä on ns. resessiivinen periytyminen, tilastollisesti kahden oireettoman kantajan pariutuessa 25 % pennuista on sairaita. Normaalkokoisessa pentueessa voidaan odottaa, että sairastuneita pentuja on enemmän kuin yksi.

Sairauden kantajat voidaan todeta Uppsalan yliopistossa kehitetyllä geenitestillä. Alun perin testaus tehtiin verinäytteestä, mutta nykyään se voidaan todeta sylkinäytteestä. Geenitestejä tekevät Uppsalan yliopiston lisäksi myös Laboklin laboratorio Saksassa, Optigen laboratorio Yhdysvalloissa ja Animal Health Trust Englannissa.

Kasvattajat ilmoittavat usein koiransa statuksen sairauden suhteen. Kaikkia koiria ei tarvitse testata. Jos koiran vanhemmat ovat terveiksi testattuja, on pentukin perinnöllisesti vapaa sairaudesta.

CLADia ei pidetä ongelmana pohjoismaisessa setterikunnassa. Ruotsalaisten tutkijoiden mielestä Pohjoismaiden irlanninsetterikanta on ollut ilmeisen vapaa tästä riesasta, ja se on tullut tänne tuontikoirien mukana.

Rotujärjestön määrittelemissä pentuvälityskriteereissä jalostuskäyttöön aiottu koira ei saa olla CLAD-kantaja.

Punavalkoisten irlanninsetterien omistajille ja kasvattajille suunnatussa kyselyssä (huhtikuu 2024) 57 % vastanneista kertoi koiransa olevan perinnöllisesti terve tai tutkittu terveeksi sairaudesta. 43 %:lla vastanneista ei ollut tietoa tai koira ei ollut tutkittu CLAD-geenitestillä.

von Willebrandin tauti (vWD)

von Willebrandin tauti on periytyvistä verenvuototaudeista yleisin. Tauti johtuu von Willebrand -tekijän (vWF) puutoksesta tai vajauksesta. Se vaikuttaa veren kykyyn hyytyä kunnolla. Verenvuoto voi sen takia kestää pitkään ja olla erittäin runsasta. Kyseessä on resessiivinen ominaisuus, joten koira sairastuu vain, jos se on perinyt mutaation molemmilta vanhemmiltaan. Vain toiselta vanhemmaltaan geenimuunnoksen saanut koira on oireeton kantaja. Tauti on Suomessa harvinainen.

Kyselyssä (huhtikuu 2024) 40 % vastaajista ilmoitti koiransa olevan perinnöllisesti terve tai tutkittu terveeksi vWD-taudista. Loput vastaajat ilmoittivat, että koira ei ole tutkittu sairauden suhteen. Kyselystä ei ilmennyt ongelmia veren hyytymisen suhteen kyselyyn vastanneilla koirilla.

Kyynärnivelen kasvuhäiriöt

Kyynärnivelen kasvuhäiriö (engl. elbow dysplasia, ED) on yleisin isojen ja jättikokoisten koirien etujalan nivelkivun ja ontumisen aiheuttaja. Kyynärnivelen kasvuhäiriön eri muotoja ovat varislisäkkeen (processus coronoideus) sisemmän osan fragmentoituminen, olkaluun nivelnastan (condylus humeralis) sisemmän osan osteokondroosi ja kiinnittymätön kyynärpään uloke (processus anconaeus). Kyynärnivelen inkongruenssia (nivelpintojen epäyhdenmukaisuutta) pidetään tärkeänä syynä kaikkiin edellä mainittuihin kasvuhäiriöihin ja myös se lasketaan kyynärnivelen kasvuhäiriöksi.

Kaikissa kyynärnivelen kasvuhäiriöissä oireet alkavat keskimäärin 4–7 kuukauden iässä. Tyypillinen oire on ontuminen, joka voi pahentua rasituksessa tai olla voimakkainta levon jälkeen. Ontuminen voi olla jatkuvaa tai ajoittaista. Omistajan voi olla vaikea havaita koiran ontumista, jos kasvuhäiriö on molemminpuolinen. Toisinaan kasvuhäiriö on molemmissa kyynärnivelistä, vaikka koira ontuu vain toista jalkaa. Usein oireet huomataan vasta aikuisiällä ja silloin oireet johtuvat sekundaarisesta nivelrikosta. Kiinnittymätön kyynärpään uloke ei välttämättä oireile nuorella koiralla ja se voi olla röntgenkuvauksen sivulöydös.

Pohjoismaissa kyynärnivelukuvien arviointi perustuu sekundaarisiin nivelrikon merkkeihin. On huomattava, että jo 1. asteen muutos tarkoittaa sitä, että koiralla on kyynärnivelen kasvuhäiriö ja siitä johtuvia nivelrikkomuutoksia. Ruotsissa kyynärnivelen kasvuhäiriö on vähentynyt roduissa, joissa kyynärniveliä kuvataan. Tämä johtuu todennäköisesti siitä, että siellä käytetään näissä roduissa jalostukseen vain vähän muita kuin kyynärnivelen suhteen terveitä koiria. Jalostusarvoindeksit (BLUP-indeksit) tehostavat jalostusvalintaa. Indeksissä otetaan huomioon koiran oman tuloksen lisäksi sen kaikkien tutkittujen sukulaisten taso ja poistetaan röntgentuloksiin vaikuttavien ympäristötekijöiden vaikutusta. Jalostusindeksejä lasketaan jo useille roduille sekä lonkka- että kyynärnivelistä. Indeksien laskemisen edellytyksenä on riittävä määrä kuvattuja koiria.

(Kennelliiton artikkelit/Ell Anu Lappalainen)

Taulukko 4.3.2.3. Kyynärkuvattujen tulosjakauma 10 vuoden aikana

Vuosi	Syntyneitä	0	1	2	3	Yhteensä
2012	11	4	0	0	0	3
2013	28	13	0	1	0	5
2014	5	2	1	0	0	1
2015	22	13	0	0	0	5
2016	8	5	0	0	0	3
2017	4	3	0	0	0	4
2018	21	11	0	0	0	14
2019	18	11	0	0	0	3
2020	25	7	1	1	0	13
2021	25	11	0	0	0	4
2022	14	5	0	0	0	0
Yhteensä	181	85	2	2	0	89

Taulukko 4.3.2.4. Kyynärkuvattujen prosentuaalinen osuus ikäluokasta

Vuosi	Tutkittu	0	1	2	3
2012	36%	100%	0%	0%	0%
2013	50%	93%	0%	7%	0%
2014	60%	67%	33%	0%	0%
2015	59%	100%	0%	0%	0%
2016	62%	100%	0%	33%	0%
2017	75%	100%	0%	0%	0%
2018	52%	100%	0%	7%	0%
2019	61%	100%	0%	0%	0%
2020	36%	78%	11%	11%	0%
2021	44%	100%	0%	0%	0%
2022	36%	100%	0%	0%	0%
Yhteensä	49%	96%	2%	2%	0%

Kyynärnivelen kasvuhäiriötä ei voida pitää punavalkoisen irlanninsetterin tyypillisenä ongelmana. Kuvatuista koirista 96 prosentilla on ollut terveet kyynäret. Kahdella koiralla on ollut lieviä muutoksia, ja kahdella koiralla isompia muutoksia. On kuitenkin suositeltavaa kuvata koirien kyynäriä, jotta voidaan seurata tilannetta.

Kyselyssä (huhtikuussa 2024) 4 % vastanneista koirista ilmoitettiin olleen sen toimintaa haittaavia luusto-/nivelpaivoja. Kyselyssä ei eritelty, mitä niveliä vaivat näillä koirilla koskivat.

Yleisimmät rodulla tavattavat perinnölliset silmäsairaudet

PERINNÖLLINEN HARMAAKAIHI eli hereditäärinen katarakta samentaa silmän linssin osittain tai kokonaan. Tunnettujen muotojen periytymismekanismi on yleensä autosomaalinen resessiivinen, mutta useimpien muotojen periytymismallia ei tiedetä. Sairauden alkamisikä vaihtelee suuresti. Perinnöllinen kaihi on yleensä molemminpuolinen ja johtaa sokeuteen, jos linssien samentuminen on täydellinen. Jos kaihisamentuma jää hyvin pieneksi, sillä ei ole vaikutusta koiran näkökykyyn. Katarakta eli kaihi voi olla perinnöllinen tai ei perinnöllinen, synnynnäinen tai hankittu. Syntymän ja 8 viikon iän välillä todetut kataraktat ovat synnynnäisiä. Esimerkkinä hankitusta kataraktasta voidaan mainita sokeritautiin liittyvä, hyvin nopeasti täydelliseksi kaihiksi kehittyvä katarakta. Muita esimerkkejä hankitusta kaihista ovat esimerkiksi vanhuuden kaihi ja PRA:han liittyvä toissijainen kaihi. Ns. nukleaariskleroosi eli linssin kovettuminen vanhalla koiralla ei ole varsinainen kaihimuutos, vaan normaaliin ikääntymiseen liittyvä muutos, jossa linssin ydin muuttuu 'opaalinharmaaksi'. Näkökykyyn se ei vaikuta. Perinnöllinen kaihi voidaan todeta perinnöllisten silmäsairauksien varalta tehtävässä silmätutkimuksessa. Eriyksen tärkeää kaihin toteamisessa on viralliseen silmätutkimukseen kuuluva biomikroskooppitutkimus. Kaihi voidaan poistaa leikkauksella fakoemulsifikaatiomentelmällä. Paras leikkaustulos saadaan, kun leikkaus tehdään ennen kuin kaihimuutos on täydellinen. Hoidon edellytyksenä on se, että silmänpohja on terve. Perinnöllinen katarakta voi esiintyä yhdessä PRA:n kanssa, yleensä PRA:han liittyä kuitenkin ns. toissijainen kaihi.

Punavalkoisilla Irlanninsettereillä esiintyy sairauden yhtä muotoa, posteorior polaarinen katarakta PPC. PPC todettiin ensimmäisen kerran 1995. Viimeisimmän Englannissa annetun suosituksen mukaan terve yksilö voidaan astuttaa PPC sairaan kanssa, kunhan muut jalostusedellytykset ovat kunnossa

(Englannin Kennelklubi, Anne Millington).

DISTICHIASIS/EKTOOPPINEN CILIA (Kennelliitto tallensi aiemmin yhteisellä nimikkeellä cilia aberranta) ylimääräiset ripset, jotka tulevat ulos joko normaalin ripsirivin sisäpuolelta luomen reunasta (distichiasis) tai luomen sisäpinnalta (ektooppinen cilia). Caruncular trichiasis tarkoittaa silmän sisänurkan ihon karvoja, jotka kääntyvät sarveiskalvon sisänurkan päälle ärsyttäen silmää. Luomen reunasta kasvavat ripset voivat kaartua ulospäin normaaliin ripsien tavoin tai ne kääntyvät sisäänpäin kohti sarveiskalvoa. Ripset voivat olla pehmeitä tai kovia. Etenkin luomen sisäpinnan läpi suoraan sarveiskalvoa vasten kasvava ripsi voi aiheuttaa sarveiskalvon vaurioitumisen. Tämä ilmenee silmän siristelynä ja ylimääräisenä kyynelvuotona. Silmän sarveiskalvon pinnalla 'uivat', pehmeät distichiasis-ripset eivät yleensä aiheuta oireita. Oireilevilta koirilta ripsiä voidaan poistaa nyppimällä, jolloin ne kasvavat uudestaan tai poistaa ne pysyvästi polttamalla tai leikkauksella. Vaiva on selvästi

periytyvä, mutta periytymismekanismi ei ole tiedossa. Luokitellaan nykyään silmätarkastuksissa lieviin, kohtalaisiin ja vakaviin muotoihin.

(Koiran sairaudet Birgitta Wikström).

PRA

PRA eli etenevä verkkokalvon surkastuma tuhoaa silmän valoa aistivia soluja . Kyseessä on ryhmä sairauksia, jotka ovat eri geenien aiheuttamia. PRA:ta on montaa tyyppiä, eri rotujen PRA:t ovat erilaisia ja jopa samassa rodussa voi olla useita eri muotoja. PRA on löydetty yli 100 rodulla ja näistä ainakin 22:lla mutaatio on voitu paikallistaa. Se voi esiintyä millä tahansa rodulla. Yleisin periytymismekanismi on autosomaalinen resessiivinen.

Useimmissa PRA:n muodoissa koira muuttuu ensin hämärässä epävarmaksi ja pelokkaaksi. Tämä johtuu hämäränäössä tärkeiden verkkokalvon sauvasolujen surkastumisesta. Myöhemmin koira sokeutuu kokonaan verkkokalvon tappisolujen surkastuessa. Silmäterä on laaja ja silmänpohjan lisääntynyt heijaste näkyy erityisen selvästi valon kohdistuessa laajentuneeseen mustuaiseen.

PRA:han ei ole hoitoa, mutta tutussa ympäristössä sokeakin koira voi pärjätä erittäin hyvin. Diagnoosi tehdään yleensä silmänpohjan oftalmoskooppisessa tutkimuksessa. Lisäksi irlanninsettereille on olemassa geenitesti, jolla selvitetään, onko koira PRA:n suhteen terve, kantaja vai sairas yksilö.

(Kennelliiton artikkelit/ELL Päivi Vanhapelto ja ELL Anu Lappalainen)

Rotujärjestö on ottanut jalostuskriteereihin kannan, jolla se suosittaa jalostuskäyttöön tarkoitetun koiran silmäpeilausta. Rotujärjestö on kerännyt ja ylläpitää listaa testatuista koirista.

Kennelliiton jalostustietojärjestelmän silmätutkimustilaston mukaan vuosina 2012–2022 syntyneistä koirista 25 kpl (17 prosenttia syntyneistä) on tutkittu silmäpeilauksella. Vain yhdellä koiralla oli todettu muutoksena posteriori polaarinen kaihi PPC, muiden tutkittujen koirien tulokset olivat terveet. Tilastosta voidaan päätellä, että pääsääntöisesti vain jalostukseen käytetyt koirat silmäpeilataan, mutta tutkittujen koirien silmäpeilauksitulokset ovat olleet yhtä koira lukuunottamatta terveet. Distichiaasia ei ollut todettu tutkituilla koirilla ollenkaan.

4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt

Kuolinsyy	Keskim. elinikä	Yhteensä
Kasvainsairaudet, syöpä	10 vuotta 2 kuukautta	13
Kuollut ilman sairauden diagnosointia	6 vuotta 11 kuukautta	2
Lopetus ilman sairauden diagnosointia	11 vuotta 5 kuukautta	6
Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi	3 vuotta 8 kuukautta	5
Luusto- ja nivelsairaus	8 vuotta 2 kuukautta	6
Maksan ja ruoansulatuskanavan sairaus	8 vuotta 4 kuukautta	1
Muu sairaus, jota ei ole listalla	5 vuotta 4 kuukautta	2
Tapaturma tai liikennevahinko	9 vuotta 6 kuukautta	2
Vanhuus (luonnollinen tai lopetus)	13 vuotta 3 kuukautta	4
Kuolinsyytä ei ole ilmoitettu	8 vuotta 9 kuukautta	14
Kaikki yhteensä	9 vuotta 0 kuukautta	55

Kuva. 4.3.3.1 Yleisimmät kuolinsyyt v. 2000–2022 syntyneistä koirista

Tilaston perusteella punavalkoisen irlanninsetterin keskimääräinen elinikä on 9 vuotta. Tilastoa saattaa vääristää se, että usein nuorena johonkin sairauteen kuolleen koiran omistaja saattaa raportoida kuolinsyytä todennäköisemmin kuin hyvin vanhan, luonnollisesti vanhuuttaan kuolleen koiran omistaja.

Punavalkoisen irlanninsetterin yleisimpiin kuolinsyihin kuuluvat kasvainsairaudet yleisesti vanhemmalla iällä. Neljätoista koiran osalta kuolinsyytä ei ole ilmoitettu, sekä kahdeksan koiraa on kuollut tai lopetettu ilman sairauden diagnosointia, jolloin kuolinsyiden arviointi ei ole täysin luotettavaa, mutta tilastosta saa jonkinlaista osviittaa rodun sairauksista ja eliniästä. Nivel- ja luustosairauksien vuoksi on lopetettu kuusi koiraa. Myös käytöshäiriöiden vuoksi on lopetettu viisi koiraa.

Myös omistajille tehdyn kyselyn perusteella kuolleiden koirien keskimääräinen elinikä oli ollut 9 vuotta 4 kuukautta, ja kuolinsyyt vastasivat pääsääntöisesti Kennelliiton tilastoa.

4.3.4 Lisääntyminen

Omistajille ja kasvattajille tehtyyn kyselyyn vastasi 9 koiraa, joita oli käytetty jalostukseen. Vastaukset koskivat kuutta narttua sekä neljää urosta.

Tehdyn omistaja- ja kasvattajakyselyn perusteella narttujen keskimääräinen juoksujen alkamisikä kyselyyn vastanneilla punavalkoisilla nartuilla oli noin 12 kuukautta ja 85 prosentilla nartuista juoksut olivat säännölliset.

Pääsääntöisesti punavalkoisilla uroksilla ei juurikaan esiintynyt kyselyn perusteella yliseksuaalista käyttäytymistä, kuten nylkyttämistä. Yhdellä kyselyyn vastanneesta uroksesta oli ollut astutuksessa ongelmaa / narttu oli jäänyt astutuksen jälkeen tyhjäksi.

Kyselyn perusteella noin 80 prosenttia nartuista olivat tiinehtyneet hyvin joko pakastespermalla tai luonnollisella astutuksella, ja pentueen synnytys sekä imetys ja hoito olivat sujuneet ongelmitta. Yksittäistapauksissa narttu oli jäänyt tyhjäksi tai saanut maitorauhastulehduksen, joka aiheutti ohimeneviä ongelmia pentueen imetykseen. Pentuekuolleisuutta ei ollut esiintynyt.

Taulukko 4.3.4.1. Rodun pentu- ja pentuekoot vuosittain 2013–2023

	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013
Pennut (kotimaiset)	13	12	25	25	27	8		8	19	10	17
Tuonnit	2			1	4	2	2		4	3	1
Rekisteröinnit yht.	15	12	25	26	31	10	2	8	23	13	18
Pentueet	2	2	3	3	3	1		1	3	1	3
Pentuekoko	6,5	6	8,3	8,3	9	8		8	6,3	10	5,7

Koko rodun rekisteröityjen pentujen keskimäärä pentuetta kohden on 6,9 pentua ajanjaksolla 2013–2023. Tarkastelujakson aikana suurin pentue on ollut 10 pentua ja pienin pentue kaksi pentua. Tulee huomata, että näissä luvuissa ovat mukana vain rekisteröidyt pennut. Synnytyksessä tai ennen rekisteröintiä kuolleita pentuja ei näy missään tilastoissa.

4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet

Punavalkoisilla irlanninsettereillä ei ole pääsääntöisesti sellaisia ulkomuotoon liittyviä epäterveitä anatomisia piirteitä, jotka altistaisivat rodun yksilöt sairauksille tai hyvinvointiongelmille.

Punavalkoista irlanninsetteriä ei ole listattu Kennelliiton Jalostusstrategiassa olevaan ohjeistukseen ulkomuototuomareille esimerkkiroduksi, joilla esiintyy yleisissä periaatteissa mainittuja ongelmia. Rodulla ei myöskään ole rakenteessa ongelmakohtia, jotka vaikuttaisivat luonnolliseen lisääntymiseen.

4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä hyvinvointi- ja terveysongelmista

Yleisesti voitaneen todeta, että punavalkoinen irlanninsetteri on suhteellisen terve koirarotu. Tämä on hyvä saavutus ottaen huomioon rodun yksilöiden vähälukuisuus ja kapea geenipooli.

Terveysten puolelta voitiin tehdyn omistaja- ja kasvattajakyselyn perusteella havaita, että Suomessa ei ole ongelmaa CLADin puolelta, yhtään sairasta kyselyn perusteella ei ole. Myöskään Von Willebrandin taudin osalta ei ole rodussa esiintynyt oireilua, eikä geenitestillä todettuja vWd-sairaita yksilöitä.

Silmäpeilausten määrä tarkastelujaksolla oli vähentynyt, vain alle neljäsosa syntyneistä koirista oli tutkittu, mutta vain yhdeltä koiralta oli löydetty tarkastelujaksolla posteriori-polaarinen katarakta, ja muut tutkitut olivat terveitä. Kaihin diagnosointiin ei ole olemassa muuta tapaa kuin aikuisena tehty silmäpeilaus, joten sen merkitys jalostukseen käytetyillä koirilla on ilmeinen.

Rakenteellisia vikoja, jotka vaikuttaisivat rodun hyvinvointiin, rodulla ei ilmene.

Lonkkien suhteen punavalkoinen irlanninsetteri on pysynyt suhteellisen samalla tasolla, joskin vakavimpien lonkkatulosten (D- ja E- lonkat) osuus oli hieman noussut entisestä. Lonkkatilanne on kuitenkin edelleen kohtuullisen hyvä, ja se pyritään pitämään vähintään samalla tasolla.

Kyynärnivelten muutoksia on esiintynyt vähäisissä määrin. Vaikka ongelmia ei juuri ole, on syytä tarkkailla tilannetta kyynärien suhteen kuvaamalla kyynäriä lonkkanivelkuvausten yhteydessä.

Lisääntymisen osalta rodun tilanne vaikuttaa positiiviselta. Astutukset pääsääntöisesti onnistuvat luonnollisesti, sekä myös pakastespermalla on tehty onnistuneita pentueita. Nartut hoitavat pentueet hyvin, eikä pentukuolleisuutta ole esiintynyt. Pentuekoko on pysynyt suunnilleen samana verrattuna aiempaan ajanjaksoon.

4.4. Ulkomuoto

Tässä osiossa esitellään punavalkoisen irlanninsetterin rotumääritelmää ja pohditaan miltä osin nykyiset koirat poikkeavat voimassa olevasta rotumääritelmästä. Irlanninsetterin rotumääritelmän tavoitteena on rakenteeltaan toimiva ja kestävä metsästyskoira, joten siinä ei suositeta piirteitä, joiden voisi katsoa olevan hyvinvointia alentavia.

Käyttökokeisiin osallistumisen ehtona on hyväksyty näyttelypalkinto, joten myös tästä syystä lähes kaikki pennut esitetään näyttelyssä ainakin kerran. Eniten käyttökoiria on nähtävissä rotujärjestön pääerikoisnäyttelyssä, jossa rotua arvostelevat erikoistuomarit, jotka tosin ovat pääsääntöisesti olleet Punaiseen irlanninsetteriin erikoistuneita.

Vuonna 2023 punavalkoisia irlanninsettereitä nähtiin näyttelyissä 111 kertaa. Keskimäärin koirat arvosteltiin erinomaiseksi rotunsa edustajaksi.

Taulukko 4.4.1. Näyttelytulokset vuonna 2023. ERI erinomainen, EH erittäin hyvä, H hyvä ja T tyydyttävä.

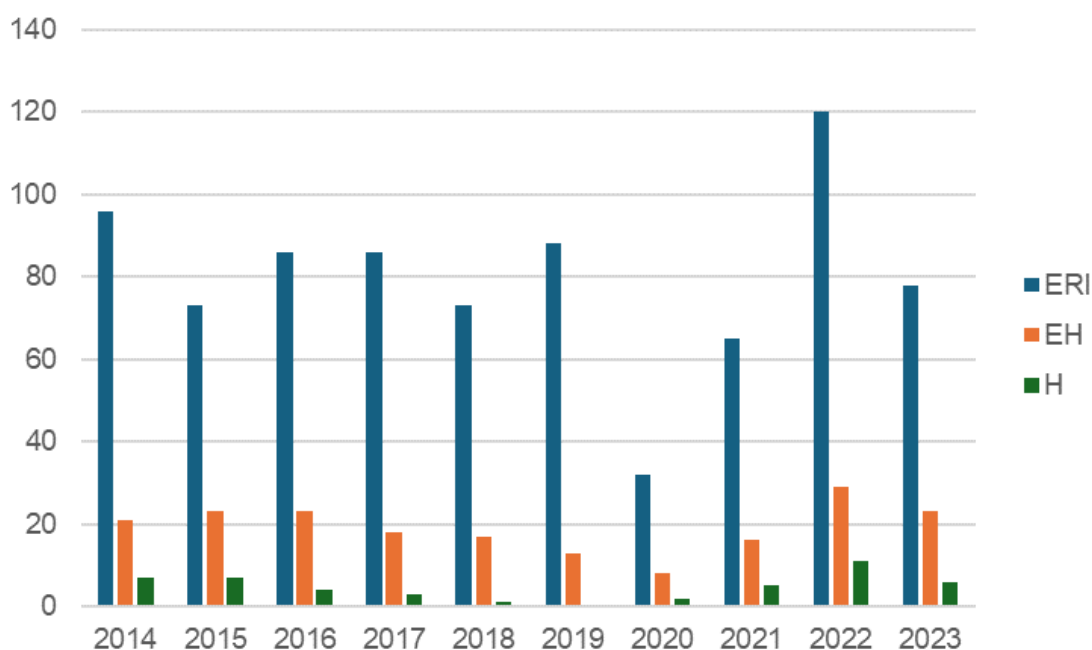
	ERI	EH	H	T	EVA	HYL	Yhteensä
Kpl	78	23	6	0	1	3	111
%	70	21	5	0	1	3	100

Punavalkoisen irlanninsetterin rakenteen voidaan sanoa olevan rotumääritelmän mukainen ja rodun kauneus on hyvällä mallilla.

Punavalkoisen irlanninsetterin huonoin näyttelytulos vuonna 2023 on ollut HYL.

Näyttelypalautteita analysoimalla punavalkoisilla HYL:n saaneilla koirilla kolmella on merkintä värityksestä (liikaa pilkkuja rungossa tai liian harmaa pohjaväri) yhdellä purentavika. H:n saaneilla yleisimmiksi ongelmiksi mainittiin liian matala tai kapea rintakehä, jyrkkä tai kapea lanneosa tai vähäinen kulmautuminen. liikkeisiin kuuluvia osa-alueita eli tarkemmin sanottuna liian lyhyet taka-askeleet ja löysät etuliikkeet, jotka on mainittu lähes jokaisessa H -tuloksen saaneen koiran näyttelylomakkeessa. Viime vuosina H:n ovat saaneet myös pari arkaa koiraa, joille on kirjattu käsittelystä esimerkiksi ”väistää”.

Kuvaajasta 4.4.2 nähdään kuinka punavalkoisen irlanninsetterin näyttelytulokset ovat kehittyneet aikavälillä 2014–2023. Vuoteen 2019 asti Hyvän saaneiden osuus väheni tasaisesti aina nolnaan asti ja vastaavasti Erinomaisen saaneiden osuus nousi, mutta jakson lopulla on palattu jakson alun tasoille tuloksissa.

Kuva 4.4.2. Näyttelytulokset vuosittain

Rakennekatselmuksessa on vuodesta 2015 eteenpäin käynyt yhdeksän punavalkoista setteriä. Kolme koiraa on saanut kokonaisarvosanaksi ERI, viisi koiraa EH ja yksi H. Kahdella koiralla on maininta liian kevyestä rungosta, mutta jokainen koira on säkäkorkeudeltaan ollut rotumääritelmän mukainen. Puutteita on nuorilla koirilla ollut myös pään/ kuonon/ huulten rakenteessa, kerran mainittu luisu lantio ja suora etuosa ja kahdella koiralla liian ylös kiinnittyneet korvat. Yhdellä koiralla maininta ulkokierteisistä ja löysistä etukäpälistä. Noin puolella koirista on ollut puutteita eturinnassa. Liikkeet ovat pääsääntöisesti olleet hyviä. Karvapeite on ollut kaikilla erinomainen. Värytyksessä on kolmella maininta pilkutuksesta myös muualla kuin sallituissa kohdissa ja yksi kirjattu värytykseltään rotumääritelmän vastaiseksi pohjaväriin/pilkutuksen takia.

4.4.1. Rotumääritelmä

KÄYTTÖTARKOITUS:

Punavalkoinen irlanninsetteri on mitä sopivin kumppani ja ystävä niin kotona kuin metsälläkin. Se on alun perin kehitetty kenttäkoiraksi ja rotumääritelmää tulee tulkita pääasiassa siitä näkökulmasta. Kaikkien ulkomuototuomareiden tulee arvostella rotu ennen kaikkea käyttötarkoitusta silmällä pitäen.

YLEISVAIKUTELMA:

Voimakas, tasapainoinen ja sopusuhtainen, ei kömpelö, mieluummin roteva kuin kevyt. Punavalkoinen irlanninsetteri on kehitetty ensisijaisesti kenttäkoiraksi, mikä nimenomaan on huomioitava rotua arvosteltaessa.

KÄYTTÄYTYMINEN / LUONNE:

Aristokraattinen, valpas ja älykäs. Lempeä ja ystävällinen, silti päättäväinen, rohkea ja tulinen. Punavalkoinen irlanninsetteri on hyvin ystävällinen, luotettava ja helposti koulutettava kanakoira.

PÄÄ:

Leveä suhteessa runkoon.

KALLO-OSA:

Kaareutunut; niskakyhmy ei ole korostunut kuten punaisella irlanninsetterillä.

OTSAPENGER:

Selvä.

KUONO-OSA:

Kuiva ja neliömäinen.

LEUAT / HAMPAAT / PURENTA:

Leuat ovat keskenään yhtä pitkät tai lähes yhtä pitkät. Säännöllinen hampaisto; ihannepurenta on leikkaava, tasapurenta hyväksytään.

SILMÄT:

Tumman pähkinänruskeat tai tummanruskeat, soikeat ja hieman ulkonevat. Sidekalvoa ei ole näkyvissä.

KORVAT:

Silmien tasolle ja taakse kiinnittyneet, tiiviisti pään myötäisinä riippuvat.

KAULA:

Keskipitkä, hyvin lihaksikas ja hieman kaareutunut, ei liian paksu; ei lainkaan löysää kaulanahkaa.

RUNKO:

Vahva ja lihaksikas.

SELKÄ:

Vahva ja lihaksikas.

RINTAKEHÄ:

Syvä; kylkiluut ovat selvästi kaareutuneet.

HÄNTÄ:

Kohtalaisen pitkä, ei ulotu kintereiden alapuolelle, tyvestä vahva, ohutta kärkeä kohti kapeneva; ei saa näyttää nyörimäiseltä. Hännän asento on selän tasolla tai sen alapuolella.

RAAJAT:

Lihaksikkaat, jäntevät ja vahvaluustoiset.

ETURAAJAT

YLEISVAIKUTELMA:

Eturaajat ovat suorat, jäntevät ja vahvaluustoiset.

LAVAT:

Selvästi viistot.

KYYNÄRPÄÄT:

Vapaasti liikkuvat, eivät sisä- eivätkä ulkokierteiset.

RANTEET:

Vahvat.

KÄPÄLÄT: Tiiviit ja varpaiden välistä runsaskarvaiset.

TAKAOSA:

Leveä ja voimakas. Takaraajat ovat lonkasta kintereeseen pitkät ja lihaksikkaat.

POLVET:

Hyvin kulmautuneet.

KINTEREET:

Matalat, eivät sisä- eivätkä ulkokierteiset.

VÄLIJALAT:

Kohtalaisen pitkät ja vahvat.

KÄPÄLÄT:

Kuten etukäpälat.

LIIKKEET:

Liikkuessaan koira on eloisa ja tyylikäs. Ravissa askel on pitkä, vetävä ja tehokas. Pään asento on korkea. Takaraajojen liike on vetävää ja sulavaa, työntö on voimakas. Eturaajan askel on pitkä ja matala. Raajojen liikkeet ovat edestä ja takaa katsottuina yhdensuuntaiset, eivät ristiinastuvat eivätkä kerivät.

KARVAPEITE

KARVA:

Etu- ja takaraajojen takaosassa sekä korvien ulkoreunassa on pitkät, silkkiset ja hienolaatuiset hapsut. Karva on kohtalaisen pitkää kyljissä ja rintakehän sekä kaulan alaosassa, joissa se muodostaa röyhelön. Kaikki hapsut ovat suorita ja sileitä, eivät kiharia, lievä laineikkuus on sallittua. Häntä on runsashapsuinen. Muualla karvan tulisi olla lyhyttä ja ihonmyötäistä, ei kiharaa.

VÄRI:

Valkoinen pohjaväri, jossa on selvärajaisia yksivärisiä punaisia läiskiä. Kummankin värin tulee olla erittäin kirkas ja kiiltävä. Pilkutus, mutta ei kimoväritys, on sallittua kuonon alueella, käpälissä, eturaajojen alaosassa kyynärpäihin asti ja takaraajojen alaosassa kintereisiin saakka; muualla kimoväritys, pilkutus ja täplikkyys eivät ole hyväksytyjä.

KOKO

SÄKÄKORKEUS:

Uroksen toivottu säkäkorkeus on 62–66 cm, nartun 57–61 cm.

VIRHEET:

Kaikki poikkeamat edellä mainituista kohdista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen.

VAKAVAT VIRHEET:

Rotumääritelmästä poikkeava säkäkorkeus.

HYLKÄÄVÄT VIRHEET:

Vaikkakin pilkutus, ei kimoväri, on sallittua kuonon alueella, käpälissä, eturaajojen alaosassa kyynärpäihin saakka ja takaraajojen ala-osassa kintereisiin asti, muualla selvästi näkyvä ja hyvin runsas kimoväritys, pilkutus ja täplikkyys ovat hylkääviä virheitä.

Selvästi epänormaali rakenne tai käyttäytyminen ovat hylkääviä virheitä.

Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittynyttä kivistä täysin laskeutuneina kivespussiin.

5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA

Punavalkoisen toisen jalostuksen tavoiteohjelman voimassaoloaika oli 2020–2024.

Tavoite	Toimenpide	Tulos
Jalostuspohjan laajuuden turvaaminen	Tuontien lisääminen Eri yksilöiden käyttö jalostukseen Risteytyksien tekeminen	Jalostukseen on käytetty viime vuosina myös tuontikoiria. Viimeisen JTO:n aikana ei ole käytetty samaa urosta tai narttua jalostukseen kuin korkeintaan kaksi kertaa. Suomessa ei ole tehty roturisteytyksiä punaisen irlanninsetterin kanssa.
Arkojen, varautuneiden ja ääniarkojen koirien määrän vähentäminen	Kannustetaan koiria kokeisiin tai luonnekuvauksiin Tiedon kerääminen	Koekäynnit hieman lisääntyneet, luonnekuvaukset eivät Kyselyn perusteella ääniarkojen koirien määrä on hieman vähentynyt.
Käyttöominaisuuksien kehittäminen	Jalostusvalinnat Koiria enemmän kokeisiin Tilastointi	Jalostukseen käytettyjä koiria ei ole juurikaan käytetty tai palkittu kokeissa. Koirien määrä kokeissa vähäinen rekisteröintimääriin suhteutettuna. Koetilastot ja ominaisuustiedot ovat nyt käytettävissä jalostuksen tukena

Perinnöllisten sairauksien leviämisen estäminen	Tiedon kerääminen Suositukset ja mahdollinen PEVISA	Kyselytutkimuksen ja tilastojen perusteella rodun terveystilanne on pysynyt ennallaan eli melko hyvänä. Kasvattajat noudattavat jalostussuosituksia melko hyvin terveystieteiden osalta. PEVISAA ei tällä hetkellä tarvetta ottaa käyttöön.
Ulkomuodon nykytilan säilyttäminen	Jalostusvalinnat Näyttelykäynnit	Näyttelytulosten perusteella ERIn saaneiden koirien osuus on pysynyt tasaisena.

6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

6.1 Jalostuksen tavoitteet

Punavalkoinen Irlanninsetteri on jalostettu metsästyskoiraksi ja kaiken jalostuksen tulisi ensisijaisesti lähteä tästä näkökulmasta. Rotu on tällä hetkellä suosituimpi valinta seurakoiraksi, jolloin pääasiallisesti käyttötarkoituksena useimmiten muodostuu näyttelykoira. Jalostusvalinnoissa on huomioitu toistaiseksi enemmän ulkomuodollisia kuin käyttöominaisuuksia.

Punavalkoinen irlanninsetteri on näyttelytuloksienkin valossa ilmeisen kaunis ja oikearakenteinen rotu. Jalostuksen tavoitteissa jatkossa pyritään ylläpitämään tämänhetkinen tilanne rakenteen ja ulkomuodon suhteen. Tärkeämmäksi ominaisuudeksi jalostuksellisesti tulee asettaa käyttöominaisuuksien kehittäminen.

Rodun populaatio on pieni ja jalostuksella on pyrittävä kasvattamaan geenipohjan laajuutta. Koirien tuontia ulkomailta on jatkettava. Rotukirjojen ollessa auki, kasvattajien on syytä miettiä risteytysohjelmaan osallistumista.

Rodulla tunnettujen perinnöllisten sairauksien leviäminen on estettävä. Kasvattajien tulee ottaa huomioon sairaudet pentueita suunnitellessaan.

Jalostuksen keskeisimmät tavoitteet:

1. Rodun käyttöominaisuuksien parantaminen
2. Geenipohjan laajuuden turvaaminen
3. Perinnöllisten sairauksien leviämisen estäminen.

Jalostuksen tavoitteet eri osa-alueittain:

Kohde	Tavoite	Toimenpide
Jalostuspohja	Jalostuspohjan laajuuden turvaaminen Rekisteröintimäärien kasvattaminen	Tuontien lisääminen Koirien tuonnissa avustaminen ja harrastajien kannustaminen pentueiden kasvattamiseen. Risteytyksien käyttäminen jalostukseen
Käyttäytyminen ja luonne	Arkojen ja varautuneiden koirien lukumäärän vähentäminen, ääniarkuuden vähentäminen	Tilastoidun tiedon lisääminen Jalostusvalinnat
Käyttöominaisuudet	Haun ja tyylin kehittäminen parihakutyöskentelyn kehittäminen	Enemmän koiria kokeisiin Jalostusvalinnat Jalostuskriteereissä käyttökokeeseen osallistuminen velvoitteena
Terveys ja lisääntyminen	Perinnöllisten sairauksien leviämisen estäminen	Tiedottaminen sairauksista Suositukset mm. kuvauksista
Ulkomuoto	Nykytilan säilyttäminen	Jalostusharkinta

6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Rotujärjestö on asettanut punavalkoiselle irlanninsetterille seuraavat jalostustavoitteiden toteutumista tukevat suositukset, jotka ovat olleet voimassa 1.8.2012 alkaen.

Suosituksset jalostukseen käytettäville uroksille ja nartuille:

Käyttökoe:

koira on osallistunut rodunomaiseen kokeeseen. Koskee yhdistelmän molempia osapuolia.

Näyttelytulos:

molemmilla käytettävillä koirilla oltava hyväksyty tulos virallisesta luokasta (ei pentuluokka)

Terveys

Vaatimukset:

- koiran tulee olla lonkkakuvattu
- koira ei saa olla CLAD-kantaja

Suosituksset:

- silmäpeilaus
- PRA testaus
- von Willebrand -testaus

Rotujärjestö päivittää suosituksia alkaen 1.1.2026 seuraavasti:

- Terveysvaatimus: CLAD-kantajaa ei voi risteyttää toisen kantajan kanssa
- Poistetaan suositus PRA-testauksesta ja von Willebrand -testauksesta

6.3 Rotujärjestön toimenpiteet

KKK-HHS ry:n alaisuudessa on yhteensä viisi rotua, joista jokaisen populaatio on suhteellisen pieni. Jalostuksen ohjauksessa päävastuu on rotujaoksilla, mutta vuodesta 2012 rotujärjestöllä on ollut myös yhteinen jalostustoimikunta, jonka ensisijaisena tavoitteena on tehostaa kaikkien rotujen tiedon keruuta. Kerholla on myös toimikuntia, jotka vastaavat mm. kaikkien viiden rodun ulkomuoto- ja ylituomarikoulutuksesta sekä julkaisuista. Toimikuntien tehtäviä ei tässä yhteydessä ole erikseen listattu, koska toimikunnat toimivat yhteistyössä kunkin rotujaoksen kanssa.

Hallitus

- järjestää koulutusta toimihenkilöilleen
- seuraa toimikuntien toimintaa ja varmistaa, että JTO:n tavoitteet saavutetaan
- ylläpitää suhteita Suomen Kennelliittoon ja sen alaisiin järjestöihin sekä ulkomaisiin rotujärjestöihin

Jalostustoimikunta

- Järjestää rakennekatselmuksen
- Järjestää terveystutkimusmahdollisuuksia
- Valmistelee ja toteuttaa tarvittavat kyselyt jäsenistölle tiedonkeruuta varten
- Koordinoi ja valmistelee mahdollisuuksia kerätä lisätietoa rotujen luonteesta
- Hankkii tarvittaessa asiantuntijalausuntoja kasvattajia askarruttaviin kysymyksiin

Irlanninsetterijaos

(jaokseen kuuluu 5–8 henkilöä)

- Pitää yllä tietoutta rodun terveyttä koskevista tutkimuksista ja tiedottaa niistä jäsenille
- Antaa urossuosituksia niitä toivoville kasvattajille
- Järjestää koulutusta sekä kasvattajille että jäsenistölle
- Jatkaa kansainvälistä yhteistyötä
- Ylläpitää ja päivittää ulkomuototuomarikoulutuksessa käytettävää opetusmateriaalia ja tekee yhteistyötä rodun tuomareiden kanssa
- Järjestää vuosittain rodunomaisia kokeita mm. rotumestaruuskilpailun
- Ylläpitää suhteita Punaiset ja punavalkoiset irlanninsetterit ry:n kanssa, jonka alle seurakoiralinjan toiminta on keskittynyt
- Päivittää voimassa olevia jalostussuosituksia tarpeen mukaan ja reagoi mahdollisiin muutostarpeisiin nopeasti
- Osallistuu vuosittaisen erikoisnäyttelyn järjestelyihin
- Esittää ylituomariehdokkaita ja kannustaa ulkomuototuomarikoulutukseen
- Nimeää vuosittain vuoden setterit

Rotujaos on asettanut pentuvälityskriteeriksi, että yhdistelmän molemmilla osapuolilla tulee olla osallistuminen käyttökokeisiin.

Rotujaos on tiedottanut risteytysohjelmista jäsenilleen ja pyrkinyt lisäämään kansainvälistä yhteistyötä geenipohjan laajuuden säilyttämiseksi.

Perinnöllisten sairauksien osalta rotujaos asettaa pentuvälityskriteereiksi sen, että koira on lonkkakuvattu ja että CLAD kantaja voidaan risteyttää vain terveen koiran kanssa. Suositukset perustuvat käytännössä nykyinen terveystilanne huomioiden siihen, että rodusta saadaan kerättyä tutkimustuloksia ja tällä tavoin ennaltaehkäistä mahdollisia terveydellisiä uhkia ja saada niistä tietoa.

6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin

Vahvuudet -Ulkomuoto ja rakenne -Terveys	Heikkoudet -Geenipohjan pienuus
Uhat -Käyttöominaisuuksien heikentyminen -Rodun käyttö tulee olemaan näyttelykoirana -Sukuitosaste kasvaa ja eri sukuisten yhdistelmien löytäminen vaikeutuu -Yksittäisten koirien liikkakäytöstä johtuva geenipohjan kapeneminen.	Mahdollisuudet -Metsästäjät kokevat rodun metsästyskoiraksi. -Koiria tuodaan enemmän esille käyttökokeissa -Tuontikoirat -Risteytysohjelma -Eri sukuisten koirien käyttö jalostukseen.

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

Kohdassa esitetään kohdan 6.3. toimenpiteiden aikataulu ohjelman eri vuosille. Lisäksi kohdassa käydään läpi keinot, joilla rotujärjestö seuraa JTO:n vaikutusta. JTO:n kohdassa 4 esille tuotua rodun tilaa ja sen kehittymistä seurataan käytettävissä olevien lähteiden avulla jatkuvasti.

Suuri osa toimenpiteistä on vuosittaisia ja ne on kirjattu ensin. Tämän jälkeen taulukossa on esitetty erilliset tapahtumat ja hankkeet.

Vuosittaiset:

- järjestetään koulutustapahtumia
- tiedotetaan aktiivisesti rotujärjestön julkaisuissa
- erikoisnäyttelyn järjestelyihin osallistuminen
- rotukisan järjestäminen (avoin myös ilman näyttelytulosta)
- järjestöyhteistyö kotimaassa ja ulkomaille

VUOSI	TOIMENPIDE
2025	Uusi JTO valmistuu
2026	Rotujärjestön kevätpäivät
2027	Rotujaoksen koulutustilaisuus ohjaajille
2028	Rotujärjestön kevätpäivät
2029	Uusi JTO valmistuu

7. LÄHTEET

KKK-HHS RY

Irish Red and White Setter Club,
<https://www.irishredandwhitesetterclub.org/outcross-program>

MMT Katariina Mäki 5.8.2013, <https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-jalostus/tietoa-jalostuksen-tueksi/perinnollinen-monimuotoisuus-ja-jalostuspohja>

Svenska Kennelklubben

Norsk Kennel Klub

The Kennel Club, <https://www.thekennelclub.org.uk/media-centre/breed-registration-statistics/>

Irish Red and White Setter Club, Jim Sheridan

Kanakoirakerho-Hönshundssektionen Jalostustietojärjestelmä

Koiranet Jalostustietojärjestelmä

Kennelliiton artikkelit/ELL Anu Lappalainen

Englannin Kennelklubi, Anne Millington

Koiran sairaudet Birgitta Wikström, 2001

Kennelliiton artikkelit/ELL Päivi Vanhapelto

JTO Punaiset Irlanninsetterit 2020–2024

Suomen Kennelliitto, Koiranet, Artikkelit
Omistaja- ja kasvattajakysely, huhtikuu 2024